ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

<< Η μεταφορά της προφορικότητας στη βιοϊστορία μιας οικογένειας μέσα από ένα οικογενειακό αρχείο. Η περίπτωση του χωριού Μιχαλίτσι της Προύσας στη Μικρά Ασία >>

ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

Α.Μ. 4/07

Επιβλέπων μέλος ΔΕΠ: Κατσανεβάκη Αθηνά

Συνεργαζόμενο μέλος: Ατζακάς Θύμιος

Θεσσαλονίκη

Ιούνιος 2012

Εικόνα εξωφύλλου από το προσωπικό αρχείο της οικογένειας Ασλάνογλου και Στεφανίδη.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους τους ανθρώπους που με βοήθησαν και μου συμπαραστάθηκαν έτσι ώστε να συνταχθεί αύτη εδώ η εργασία. Πολλά ευχαριστώ στην οικογένεια μου που με βοήθησε καθοριστικά στην εκπόνηση όλης αυτής της ιδέας. Ξεχωριστά ευχαριστώ στην γιαγιά μου που με ενθάρρυνε και αφιέρωσε πάρα πολύ χρόνο για να τραγουδήσει και να μεταφράσει όλα αυτά τα τραγούδια. Τον θείο μου, Ασλάνογλου Δημήτρη, για την ευγενική παραχώρηση του αρχείου των τραγουδιών και των συνεντεύξεων της προγιαγιάς μου, Αρχοντούλας Στεφανίδου και του προπάππου μου Δημήτριου Στεφανίδη. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω για όλα την καθηγήτριά μου, κι επίσης συμπαραστάτη μου, κυρία Κατσανεβάκη Αθηνά καθώς επίσης και τον καθηγητή μου κύριο Ατζακά Θύμιο. Την οικογένεια Στεφανίδη για την παραχώρηση των εικόνων, καθώς επίσης και το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού του Δήμου Καλαμαριάς. Τέλος τον κύριο Νίκο Λιάζο, καθηγητή τουρκικής του τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, ο οποίος με βοήθησε στην καταγραφή και μετάφραση κάποιων από τα τουρκόφωνα τραγούδια.

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1.1 Μικρά Ασία[1]

Η **Μικρά Ασία** είναι η χερσόνησος που προεκτείνεται δυτικά της ασιατικής ηπείρου σε μια νοητή γραμμή που ξεκινά από τον κόλπο της Αλεξανδρέτας (Ισσός) έως την Τραπεζούντα της Μαύρης Θάλασσας. Βρέχεται από τρεις θάλασσες, τον Εύξεινο Πόντο (Μαύρη Θάλασσα) στο Βορρά, τη Μεσόγειο στο Νότο και το Αιγαίο δυτικά. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της είναι 36°-42° βόρειο πλάτος και 26°-40° ανατολικό μήκος. Το μέγιστο μήκος είναι 1044 χλμ. και το μέγιστο πλάτος 509 χλμ. αντίστοιχα. Στο δυτικό άκρο της σχεδόν αγγίζει την ευρωπαϊκή ήπειρο, από την οποία χωρίζεται μόνο από τα Στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων (Ελλήσποντος) και τη θάλασσα του Μαρμαρά, (Προποντίς), μέσω των οποίων ενώνεται η Μεσόγειος και η Μαύρη Θάλασσα.

Ονομασία

Στη μακρινή αρχαιότητα δεν απαντάται κάποιος συγκεκριμένος όρος για την περιοχή, η οποία γίνεται γνωστή σύμφωνα με τις φυλές που την κατοικούν. Ο όρος Μικρά Ασία ήταν άγνωστος στην αρχαιότητα. Ο όρος Ασία γίνεται ιδιαίτερα γνωστός από τους Ρωμαίους, για τους οποίους η περιοχή ήταν δυτική επαρχία μαζί με τις περιοχές της Καρίας, της Μυσίας και της Φρυγίας. Ο πρώτος συγγραφέας που χρησιμοποίησε τον όρο *Asia minor* ήταν ο χριστιανός συγγραφέας Παύλος ο Ορόσιος (*Hist.*, I, 2, 10), περί το 400 μ. Χ. Οι συγγραφείς της πρώιμης βυζαντινής περιόδου την αναφέρουν ως "η μικρά Ασία". Υπό βυζαντινή διοίκηση ήταν περισσότερο γνωστή ως *Ανατολή*. Διοικητικά η *Ανατολή* ήταν "θέμα", δηλαδή μία από τις 29 επαρχίες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Από την εποχή της κατάρρευσης της Βυζαντινής

[1]Οι πληροφορίες του κεφ. 1.1 Μικρά Ασία, είναι μια επιλογή πληροφοριών από την ιστοσελίδα: www.wikipedia.org, Μικρά Ασία.

αυτοκρατορίας και εντεύθεν, δηλαδή στην εποχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας έγινε γνωστή ως *Ανατολία*.

Γεωγραφία

Η Μ. Ασία εκτείνεται σε υψίπεδο, που ποικίλει από τα 700 έως τα 1800 περίπου μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας. Μεγάλες οροσειρές διατρέχουν την περιοχή στον ανατολικό δυτικό άξονα, ενώ μικρότερες ομάδες ορέων και μεμονωμένες κορυφές είναι διασκορπισμένες σε όλη τη γη. Σε ό,τι αφορά στην έκτασή της η Μ. Ασία καλύπτει περίπου 391.500 τετρ. χλμ. και έχει περίπου το μέγεθος της Γαλλίας. Σε ό,τι αφορά στα φυσικά χαρακτηριστικά της συγκρίνεται πολλές φορές με την Ισπανία. Τα όρη της βόρειας ακτής, η Ποντική οροσειρά υψώνεται απότομα από τη θάλασσα με αποτέλεσμα η φυσική διαμόρφωση να μην επιτρέπει τη δημιουργία φυσικών ή τεχνητών λιμένων, εκτός από την περιοχή του Βοσπόρου. Η οροσειρά του Ταύρου στο Νότο ακολουθεί μια ακανόνιστη γραμμή διαμορφώνοντας ένα φυσικό όριο ανάμεσα στα κεντρικά υψίπεδα και τη νότια θάλασσα, που διακόπτεται μόνο από τις πεδιάδες της Παμφυλίας και της Κιλικίας. Στο εσωτερικό της Μ. Ασίας η οροσειρά του Αντι-Ταύρου και απομονωμένες κορυφές υψώνονται σαν τείχη εμποδίζοντας τις οδικές επικοινωνίες και τις εμπορικές ανταλλαγές. Ορισμένες από αυτές τις κορυφές σαν το όρος Αργαίος στην Καππαδοκία είναι ηφαιστειογενούς προέλευσης με κρατήρες κωνικού σχήματος. Σε όλο αυτό το φυσικό σύστημα υπάρχουν λιγοστά υψηλά περάσματα, όπως οι γνωστές "Πύλες της Κιλικίας" στο ανατολικό άκρο, η μοναδική είσοδος από τις πεδιάδες της Συρίας. Αυτός είναι ο δρόμος που ακολούθησαν όλοι οι κατακτητές της Μ. Ασίας εξ ανατολών. Δυτικά τα βουνά σταδιακά φθίνουν σε ύψος, έως ότου καταλήγουν στη θάλασσα διαμορφώνοντας ένα γοητευτικό φυσικό τοπίο με αμέτρητους κολπίσκους.

Η Μ. Ασία είναι ένας πλούσιος τόπος από γεωλογικής άποψης. Η αχανής κεντρική μάζα του Αργαίου όρους στην Καππαδοκία αποτελείται κυρίως από κρητιδικό ασβεστόλιθο, ενώ αφθονεί γενικότερα σε ανατολή και δύση ο ασβεστόλιθος. Οι ποταμοί μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες αυτού του υλικού -κυρίως την άνοιξη- που πετρώνει σταδιακά και μεταβάλλει τις κοίτες τους, μεταβάλλοντας

παράλληλα τεράστιες εκτάσεις σε άγονα εδάφη. Επιπλέον υπάρχει άφθονο Φρυγικό και Προκοννησιακό μάρμαρο, ίδιο με αυτό που χρησιμοποίησαν οι γλύπτες και οι οικοδόμοι της Περγάμου και της Ρόδου. Οι ποταμοί της Μ. Ασίας είναι πολυάριθμοί και εκβάλλουν κυρίως στη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο. Δεν είναι πλώιμοι, όμως, και τούτο υπήρξε σαφώς πολιτικό και οικονομικό πρόβλημα της περιοχής από αρχαιοτάτων χρόνων. Υπάρχουν συνολικά 26 λίμνες στα υψίπεδα, μερικές από τις οποίες συναγωνίζονται σε μέγεθος και ομορφιά τις λίμνες της Ελβετίας. Οι θερμές ιαματικές πηγές είναι πολυάριθμες και αποτελούν χαρακτηριστικό της ηπειρωτικής χώρας. Γενικώς το κλίμα είναι ψυχρότερο από αυτό της ευρωπαϊκής χερσονήσου που εκτείνεται στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος και υπόκειται σε ακραίες θερμοκρασιακές μεταβολές εξαιτίας της γενικής έλλειψης υγρασίας.

Ιστορία

Η Μ. Ασία από αρχαιοτάτων χρόνων υπήρξε σταυροδρόμι πολιτισμών και κυρίως σημείο συνάντησης μεταναστευτικών φυλών που μετακινούνταν από την ανατολή προς τη δύση ή και αντίστροφα ενίοτε. Οι ανασκαφές του Τζέιμς Μέλαρτ (James Mellaart) ανάμεσα στο 1961 και το 1965 στο Τσατάλ-χουγιούκ (Çatalhöyük) αποκάλυψαν πως η Ανατολία ήταν κέντρο προηγμένου πολιτισμού ήδη από το 7500 π. Χ., κατά την Νεολιθική και την Χαλκολιθική περίοδο. Στην αυγή της ιστορίας ως κάτοικοι αναφέρονται οι Χάλυβες -σε σχέση με τα κοιτάσματα σιδήρου του Καυκάσου στη Μαύρη θάλασσα- οι Ίβηρες, οι Κόλχοι (Βλ. Ηρόδοτος, 2, 104 1) και άλλες φυλές. Θρακικές φυλές αναφέρονται επίσης στη Φρυγία και τη Βιθυνία, τον αρχικό πιθανώς τόπο καταγωγής τους, ενώ συναντάμε σημιτικούς λαούς στην Καππαδοκία κατά τους ιστορικούς χρόνους. Από το 1500 έως το 1000 π.Χ οι Χιττίτες κατέκλυσαν την περιοχή, φθάνοντας ως την Έφεσο και τη Σμύρνη. Απομεινάρια του πολιτισμού τους (γλυπτά και λίθινοι βωμοί) έμειναν ως τις μέρες μας στο Μπογάζ-κιόι της Καππαδοκίας. Ο μύθος της πολιτείας των Αμαζόνων στην κοιλάδα του Θερμόδοντα φαίνεται πως προέκυψε από το θηλυκό ιερατείο της χιττιτικής θεότητας μα, η οποία στο ελληνικό μυθολογικό πάνθεο μετουσιώθηκε σε Αρτέμιδα, ειδικότερα στην Έφεσο, με τη λατρεία της πολύστηθης Αρτέμιδας.

Οι σύγχρονες ανακαλύψεις του Σλήμαν (Schliemann) και του Ντόρπφελντ (Dörpfeld) στο Χισαρλίκ, στην αρχαία Τρωάδα επιβεβαίωσαν την ημερομηνία καταστροφής της Τροίας (1200-1100 π. Χ.) θέτοντας έτσι έναν ιστορικό σταθμό για την αλληλουχία των γεγονότων. Ωστόσο δεν ήταν ούτε ο Αγαμέμνων και οι Αργείοι του εκείνοι που κατέκτησαν την Μ. Ασία. Περίπου το 1100 π. Χ. ωθούμενοι από την πίεση των Δωρικών φυλών αρκετοί Έλληνες μετανάστευσαν ανατολικά από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία για να εγκατασταθούν σε νησιά του Αρχιπελάγους και στις νότιες ακτές της Μ. Ασίας, όπου οι εκβολές ποταμών και η διαμόρφωση των ακτών ευνοούσαν την ανάπτυξη του εμπορίου.

Από τον 9ο έως τον 6ο αι. π. Χ. σε μια μακρά διαδοχή μεταναστεύσεων Ίωνες, Αιολείς και Δωριείς έφθασαν ως τις ακτές της Μ. Ασίας ως έμποροι, αποικιστές, τυχοδιώκτες και στρατιώτες, έκτισαν τις πόλεις τους, αναμείχθηκαν με τους γηγενείς πληθυσμούς υιοθέτησαν τμήμα της θρησκείας τους (βλ. πολύστηθη Άρτεμις) και σύντομα εγκαθίδρυσαν έναν αξιόλογο πολιτισμό που προπορεύθηκε σε πολλές περιπτώσεις εκείνου της ηπειρωτικής Ελλάδας. Η ανάπτυξη αυτού του πολιτισμού θεωρείται από αρκετούς ιστορικούς το πρώτο κεφάλαιο στην ανάπτυξη του δυτικού πολιτισμού κυρίως εξαιτίας της φιλοσοφικής σκέψης που παρήγαγε. Σε αυτή την περίοδο κόπηκαν τα πρώτα τετράγωνα νομίσματα από *ήλεκτρον*, (Λυδία-7ος π. Χ.), πιθανώς ως αποτέλεσμα των εμπορικών συναλλαγών των γηγενών με τους Έλληνες, ενώ άρχισαν οι Λυδοί βασιλείς -σύμφωνα με τον Ηρόδοτο- να ενδιαφέρονται για το μαντείο των Δελφών και να στέλνουν δώρα στον ναό του.

Περί τα μέσα του 6ου αι. π. Χ. κατόρθωσε να εξαπλώσει την ηγεμονία του στην ευρύτερη περιοχή ο βασιλιάς των Λυδών Κροίσος, (548-546 π. Χ.), ο οποίος σύντομα εκδιώχθηκε από τον Πέρση Κύρο, που μετέτρεψε όλη την περιοχή σε επαρχία του διοικητικού συστήματος της Περσίας. Σε εκείνα τα χρόνια οι φιλοδοξίες του Μεγάλου Βασιλέα Δαρείου Α΄ και του διαδόχου του Ξέρξη Α΄ έφεραν σε σύγκρουση τις ελληνικές πόλεις-κράτη με την περσική αυτοκρατορία (500-449 π. Χ.). Η περσική ήττα προκάλεσε αλλεπάλληλες κοινωνικές αλλαγές που προετοίμασαν το δρόμο για τον Αλέξανδρο και την ολοκληρωτική κατάκτηση της περσικής αυτοκρατορίας από τους Έλληνες.

Ακολούθησε μια δύσκολη και ταραγμένη περίοδος κατά την Ελληνιστική περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας οι Σελευκίδες, διάδοχοι του Αλέξανδρου διεκδίκησαν τη Μ. Ασία με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τα νέα βασίλεια του Πόντου, της Βιθυνίας, της Καππαδοκίας, της Περγάμου και της Κιλικίας, όπως και το κελτικό βασίλειο της Γαλατίας (280 π. Χ.), αποτέλεσμα των πολεμικών περιπετειών με τους Γαλάτες επιδρομείς στη Μ. Ασία. Οι επόμενοι επτά περίπου αιώνες έφεραν και την ιδιαίτερη σφραγίδα του κελτικού πολιτισμού.

Η ελληνική τέχνη, που ήδη είχε ανθίσει με τρόπο θαυμαστό στα ιωνικά νησιά, στα κέντρα της ηπειρωτικής Ελλάδας και στη νότια Μ. Ασία ανανεώθηκε στο ορεινό βασίλειο της Περγάμου υπό τη διακυβέρνηση των Ατταλιδών. Ακολούθησαν οι πόλεμοι με τη δημοκρατική Ρώμη (190-63 π. Χ.), που τελείωσαν με την ήττα και το θάνατο του μεγάλου Μιδραδάτη ΣΤ΄, του "Ανατολίτη υπερασπιστή της ελληνικής ελευθερίας", ενώ ο Πόντος και η Βιθυνία στις βόρειες ακτές της Μαύρης Θάλασσας απειλούνταν διαρκώς από τις εξ ανατολών επιδρομές. Γενικά οι πρώτοι τρεις αιώνες της Ρωμαϊκής διακυβέρνησης ήταν περίοδος ειρήνης και ευημερίας για την ευρύτερη περιοχή της Μ. Ασίας. Τούτη την περίοδο ειρήνης ακολούθησαν τρεις αιώνες περίπου πολέμων της ανατολικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας με την Περσία.

Η εκμηδένιση της περσικής φιλοδοξίας από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) απλώς μετέθεσε χρονικά τον κίνδυνο. Οι Άραβες και οι διάδοχοί τους, οι Τούρκοι, Διεκδίκησαν επίμονα την Ανατολία και τελικά τα κατάφεραν. Οι αραβικές επιδρομές από το 672 έως το 717 απωθήθηκαν από την Κωνσταντινούπολη και η περιοχή έμεινε "θέμα" υπό Βυζαντινή διακυβέρνηση, αν και το χριστιανικό κράτος της Αρμενίας υπέφερε τα πάνδεινα από τις αλλεπάλληλες καταστροφές.

Το 1922 η προσπάθεια του ελληνικού κράτους να θέσει τη δυτική Μ. Ασία υπό ελληνικό έλεγχο είχε άδοξη κατάληξη, Το ίδιο συνέβη και με την προσπάθεια να δημιουργηθεί Ποντο-Αρμενικό κράτος βάσει της συνθήκης των Σεβρών. Την ίδια περίοδο συνέβησαν τα γεγονότα το οποία οι Αρμένιοι και Πόντιοι χαρακτηρίζουν ως γενοκτονία, και η Καταστροφή της Σμύρνης. Με την συνθήκης της Λωζάνης σφραγίστηκε η καταστροφή του Χριστιανισμού της Μ Ασίας. Οι

Χριστιανοί μέχρι εκείνη την περίοδο αποτελούσαν το 10% του πληθυσμού της Μ. Ασίας.

Αρχαίες χώρες

Οι αρχαίοι Έλληνες διαιρούσαν τη Μικρά Ασία σε 15 χώρες των οποίων τα ονόματα ως επί το πλείστον λάμβαναν από τους κατοικούντες λαούς τους. Και αυτές ήταν τρεις προς Β. ο Πόντος, η Παφλαγονία και η Βιθυνία, τρεις προς Δ.: η Μυσία (στην οποία υπαγόταν η Μυγδονία, η Τρωάδα και η Αιολίδα), η Λυδία (στην οποία υπαγόταν η Μαιονία ανατολικά και η Ιωνία δυτικά) και η Καρία, τέσσερις προς Ν.: η Λυκία, η Πισιδία, η Παμφυλία και η Κιλικία και τέλος πέντε στο μέσον: η Φρυγία, η επί Ρωμαίων δημιουργηθείσα Καβαλίδα (Καβαλίς), η Ισαυρία, η Λυκαονία, η Γαλατία και η Καππαδοκία (στην Λευκοσυρία της οποίας υπαγόταν η Λυκαστία).

Αρχαίοι λαοί

Αρχαίοι λαοί της Μικράς Ασίας υπήρξαν οι: Χετταίοι ή Χιττίτες ή Χεττείμ (κατά Π. Διαθήκη), Βιθυνοί, Φρύγες, Μυσοί, Κιμμέριοι, Μύγδονες, Τρώες ή Τρήρες, Ίωνες, Αιολείς, Δωριείς, Μαίονες, Λυδοί, Κάρες, Καππαδόκες, Πισίδες, Λυκάονες, Ίσαυροι, Έλληνες της Ελληνιστικής περιόδου, Ρωμαίοι, Λέλεγες, Λύκιοι (Κρήτες), Γαλάτες (Τεκτόσαγες, Τολιστοβόγιοι και Τρόκμοι), Καρδούχοι ή Κούρδοι, Πέρσες, Αρμένιοι, Χάλυβες.

Νεότεροι λαοί

Έλληνες, Τούρκοι, Αρμένιοι, Εβραίοι, Κούρδοι, Τσετμήδες ή Τσεπσήδες, Κυζυλμπάσηδες ή Ταχτατζήδες, Γιουρούκηδες, Γύφτοι, Ζεϊμπέκηδες, Τουρκμάνοι, Λαζοί, Κρομλήδες, Οφλήδες, Γκιουρτσήδες ή Ίβηρες, Τουρκοκρήτες, Τσιγγάνοι κ.ά.

1.2 Προύσα

Η **Προύσα** αλλά και **Προύσσα** (Τουρκικά: Bursa) είναι η πρωτεύουσα της ομώνυμης Περιφέρειας Προύσης στην Βορειοδυτική Τουρκία (40° 11’ Β, 029° 04’ Α.). [2]Το βιλαγέτι (κράτος) της Προύσας περιβάλλεται στα βόρεια από το σαντζάκι της Νικομήδειας και από τη θάλασσα της Προποντίδας, ανατολικά από το βιλαγέτι του Ικονίου και δυτικά από το σαντζάκι της Πίγα. Η έκταση είναι 4800 τετρ. χλμ. και περικλείει τα σαντζάκια του Επτογρούλ, της Κοτάχγιας, του Καραχισάρ και του Καρασί.

Οι καζάδες που υπάγονται στο βιλαγέτι είναι :1) Κεμλίκ, 2) Μιχαλίτζ, 3)Μουδανιά, 4) Κερμαστί, 5) Αδρανός, 6) Παζάρ Κιόι. Η πόλη της Προύσας απέχει 95 χλμ. από την Κωνσταντινούπολη και κτίστηκε σε περιοχή, που έχει πλάτος 1 και μήκος 4 χλμ. και ευρίσκεται στου βόρειου πρόποδες του βουνού Κεσίς τάγ. Υπολογίζεται πληθυσμός 90.000 (7000 Ορθόδοξοι) κατοίκων και είναι αρκετά μεγάλη.[3] Η σύγχρονη πόλη αποτελείται από την κυρίως πόλη, το φρούριο και τα γύρω χωριά. Είναι γνωστή για τα χιονοδρομικά κέντρα του όρους Uludağ, (= Όλυμπος), τα μαυσωλεία των Οθωμανών Σουλτάνων, και την εύφορη πεδιάδα που την περιβάλλει. Η πόλη κατέχει σημαντική θέση στην γαστρονομία της Τουρκίας, όχι μόνον για τις σπεσιαλιτέ της (π.χ. *İskender Kebap* = που πήρε το όνομά του από τον δημιουργό του Ισκεντέρ Ισκεντερόγλου), αλλά και για την ζαχαροπλαστική της: ξεχωριστή θέση έχουν τα "μαρόν-γκλασέ", δηλ. ζαχαρωμένα κάστανα (τουρκ. *Kestane Şekeri*), ενώ η αλυσίδα Kafkas είναι από τα πιο παλιά ζαχαροπλαστεία. Η πόλη είναι γνωστή για την αρχιτεκτονική της. Υπάρχουν πολλά όμορφα και σημαντικά κτήρια: Το σπίτι του Ατατούρκ, αρχαιολογικό μουσείο, το Ulu camıı κ.ά. Εδώ επίσης βρίσκεται ένα από τα πιο όμορφα τεμένη της Τουρκίας, το Πράσινο Τζαμί (Yeşil Camıı).

Κοινότητες: Osmangazi, Nilüfer, Iznik Mustafakemalpasa, Keles, Yıldırım, Gemlik, Karacabey, Orhangazi, Γενισεχίρ, Inegol, Nilüfer[4]

---

[2] www.wikipedia.org, Προύσσα.
[3] **Κάλφογλους Ιωάννης Η.**, 2002: *Ιστορική γεωγραφία της μικρασιατικής χερσονήσου*, Κέντρο μικρασιατικών σπουδών, Αθήνα, 2002, σελ: 103.
[4] www.wikipedia.org, Προύσσα.

Ιστορία[5]

Η αρχαιότερη καταγεγραμμένη θέση, ήταν η Κίος, η οποία δόθηκε από τον Φίλιππο Ε της Μακεδονίας στον Προύσιο Α της Βιθυνίας το 202 π. Χ., ως δώρο για την βοήθεια του εναντίον της Περγάμου και της Ηράκλειας του Πόντου (σήμερα Karadeniz Eregli). Ο Προύσιος μετονόμασε την πόλη από το όνομά του σε Προύσα.

Εξελίχθηκε σε μεγάλη και σημαντική πόλη κατά την Βυζαντινή Αυτοκρατορία, ενώ ήταν η δυτική εσχατιά του *δρόμου του μεταξιού*. Το 1326 έπεσε στα χέρια των Οθωμανών, και ανακηρύχθηκε σε πρωτεύουσα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μέχρι την κατάληψη της Αδριανούπολης το 1365, η Προύσα κατείχε εξέχουσα διοικητική θέση στην Αυτοκρατορία. Ο Αλγερινός μαχητής Αμπντ Αλ Καντίρ βρήκε καταφύγιο στην πόλη, ενώ ο γνωστός ακόλουθος του Σουφισμού Ισμαήλ Χακκί Μπουρσεβί έχει ενταφιαστεί στην Προύσα. Ο Έλληνας αρχαιολόγος Μανώλης Ανδρόνικος και η πρώτη γυναίκα πιλότος πολεμικού αεροπλάνου της Τουρκίας, Σαμπιχά Γκιοκτσέν, ήταν Προυσιώτες.

Χαρακτηριστικά

Δρόμοι[6]

Η πόλη της Προύσας και τα περίχωρά της διακρίνονται για την εξαιρετική κατάσταση των δρόμων τους. Οι δικοί μας εθνικοί δρόμοι ούτε κατασκευάζονται ούτε συντηρούνται καλύτερα από αυτούς, παρατηρεί ο υποπρόξενος της Γαλλίας στην Προύσα, επιβεβαιώνοντας έτσι τη σπουδαιότητα μιας περιοχής ιδιαίτερα ευνοημένης από τη φύση. Οι δρόμοι της περιοχής της Προύσας, αμαξιτοί και σε εξαιρετική κατάσταση, συνδέουν μεταξύ τους όλα τα χωριά της περιοχής με την πόλη. Η ύπαρξη των δύο παλαιότερων και ωραιότερων αμαξιτών δρόμων της Κίου(Γκεμλίκ) και των Μουδανιών, αποδεικνύει το σημαντικό ρόλο που έχει παίξει η πεδιάδα της σ’ αυτό.

---

[5] www.wikipedia.org, Προύσσα

[6] **Αναγνωστοπούλου Σία,** 1997: *Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ: 82.

Γεωγραφία[7]

Το σαντζάκ, δηλαδή η ενδοχώρα, της Προύσας, απλωμένο σε μεγάλη έκταση, διαιρείται σε έξι καζάδες. Αποτελεί συνδετικό κρίκο μεταξύ Μυσίας και Βιθυνίας ,ενώ όπως είναι φυσικό, παρουσιάζει μια τεράστια ποικιλία γεωγραφικών χαρακτηριστικών. Το σαντζάκ λοιπόν, άλλοτε πολύ εύφορο άλλοτε άγονο, παρουσιάζει κατά τόπους μεγάλες συγκεντρώσεις πληθυσμού αλλά και εκτάσεις πολύ αραιοκατοικημένες. Το βόρειο τμήμα του, με τις πεδιάδες και τα άφθονα νερά, το διαδέχεται μια κεντρική περιοχή άγονη και ορεινή. Η εύφορη πεδιάδα της Προύσας, με τους πλούσιους βοσκότοπους, τους εύφορους σιτοβολώνες, τα καταπράσινα δάση, τους ελαιώνες(…) που ανάμεσα τους κυλούν με μαιάνδρους τα νερά του Ούλιουφερ ή Νίλιουφερ, ή οι πεδιάδες οι οποίες σχηματίζονται από τις λίμνες Απολιόν στα δυτικά της Προύσας και Ιζνίκ στα βορειοανατολικά της, ή ακόμη τα φιλόξενα παράλια της Θάλασσας του Μαρμαρά δημιουργούν εντυπωσιακή αντίθεση με τις άγονες περιοχές του νότιου τμήματος του σαντζάκ.

Εμπόριο[8]

Η Προύσα θα μπορούσε να διαθέτει αστική τάξη, αν όχι το ίδιο αριθμητικά ισχυρή με αυτή της Σμύρνης, τουλάχιστον αρκετά σημαντική. Πράγματι, τόσο η θέση της πόλης όσο και οι οικονομικές της δομές προσφέρονται. Ωστόσο, η κοινότητα της Προύσας ήταν ανέκαθεν φτωχή. Ένας ασήμαντος αριθμός Ελλήνων ασχολούνταν με το εμπόριο και την βιοτεχνία. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους η κοινότητα της Προύσας δεν γνωρίζει αξιόλογη τοπική αστική τάξη είναι δύο : ο ξαφνικός αφανισμός της τοπικής της βιοτεχνίας από τη μία και η υπεροχή της αρμένικης κοινότητας από την άλλη. Παρ όλα αυτά φημίζεται για το όσο εμπόριο της, εξαιτίας της παραγωγής μεταξιού και κουκουλιών. Υπάρχουν αρκετά εργοστάσια ενώ υπάρχουν επίσης πολυάριθμα βυρσοδεψία. Οι βιοτεχνίες επεξεργασίας μεταξιού όμως, υφίστανται σκληρό ανταγωνισμό λόγω της παραγωγής υφασμάτων που κατασκευάζονται από ένα είδος συνθετικού μεταξιού. Επίσης, τόσο η

---

[7] **Αναγνωστοπούλου Σία,** 1997: *Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ: 155.

[8] **Αναγνωστοπούλου Σία,** 1997: *Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ: 354,355.

διείσδυση του δυτικού καπιταλισμού όσο και η αριθμητική υπεροχή των Αρμενίων, οι οποίοι καταλαμβάνουν τις θέσεις των τοπικών αντιπροσώπων των μεγάλων δυτικών οίκων, εμποδίζουν του Ρωμιούς να επιδοθούν σε αυτή την δραστηριότητα.

Τα επαγγέλματα που ασκούν οι Ρωμιοί δεν τους επιτρέπουν παρά μια περιορισμένη ιδιοποίηση των οικονομικών πόρων. Η φτωχή αυτή κοινότητα χρωστάει την εικόνα της ανεπτυγμένης κοινότητας κυρίως στις δωρεές των ευεργετών της (του Ζαρίφη και τοθ Ευγενίδη), πλούσιων κατοίκων της Κωνσταντινούπολης που κατάγονται από την Προύσα. Τόσο στην περιοχή, όσο και σε άλλες, κτίστηκαν μεγάλα σχολεία και παρθεναγωγεία λόγω του ότι το 1876 η συνοικία ονόματι Γιανίκ Φάπρικα παραχωρήθηκε από την κυβέρνηση στους χριστιανούς της Προύσας.

Η κοινοτική διοίκηση και οι κοινοτικοί πόροι[9]

"Η ελληνική ορθόδοξος κοινότης […] αναλαμβάνει α΄) την συντήρησιν τν εκκλησιών και αν είναι απαραίτητο, την οικοδόμησιν νέων, β΄) την ίδρυσιν, με δικούς της πόρους ή με την υποστήριξιν των συλλόγων, εκπαιδευτικών ή ευαγών ιδρυμάτων, […] γ΄) την συντήρησιν και την βελτίωσιν του διακόσμου του νεκροταφείου της κοινότητος δ΄) την συντήρησιν και υποστήριξιν των πτωχών με την ίδρυσιν μιας Τεχνικής Σχολής, με δικά της μέσα και πάντοτε με την συνδρομήν των συλλόγων, καθώς και με την καθιέρωσιν ενός συστήματος συσσιτίου ε΄) την διαχείρισιν του θεάτρου και της υπολοίπου κοινοτικής περιουσίας με όσο το δυνατόν αποδοτικότερο και επικερδή τρόπο διά την κοινότητα ".

Τα καθήκοντα με τα οποία είναι επιφορτισμένη η ελληνορθόδοξη κοινότητα, καθορίζονται με σαφήνεια στο άρθρο που μόλις παραθέσαμε : διάδοση της παιδείας, ενίσχυση της συλλογικότητας μέσα από μια πολιτική κοινωνικής αλληλεγγύης, ορθολογιστική διαχείριση των

[9] **Αναγνωστοπούλου Σία,** 1997: *Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ: 355.

εσόδων της, ώστε να έχει την δυνατότητα να καλύπτει της ίδιες της τις ανάγκες.

Ελληνορθόδοξες κοινότητες[10]

Έχοντας υπόψη μας τις μεγάλες γεωγραφικές αντιθέσεις που αναφέραμε πριν ότι παρουσιάζει το σαντζάκ της Προύσας, οι ελληνορθόδοξες κοινότητες πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στα βόρεια, δηλαδή στην εύφορη περιοχή της Προύσας και, όπως πάντα, στα παράλια. Ωστόσο, επειδή και σε αυτή την περίπτωση ισχύει ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο οι μουσουλμάνοι έχουν πάντα την πλειοψηφία στις πεδινές περιοχές ενώ οι Ρωμιοί στα παράλια, οι σημαντικές ομάδες ελληνορθόδοξων κοινοτήτων συναντώνται στους τρεις παράλιους καζάδες, δηλαδή σε αυτόν του Γκεμλίκ, των Μουδανιών και του Μικαλίτς.

[10] **Αναγνωστοπούλου Σία,** 1997: *Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ: 155,156.

1.3 Μιχαλίτσι

Το Μιχαλίτσι βρίσκεται ανάμεσα στην Προύσα και τον Πάνορμο.60 χλμ. μακριά από την Προύσα, βορειοδυτικά της λίμνης Απολλωνιάδας (Απουλλιόντ). Στα τούρκικα ονομάζεται Καρατσάμπεη (Karacabey) ,όνομα από το ομώνυμο διατηρούμενο ‘’τ(σ)εκε’’, ησυχαστήριο-ασκητήριο των δερβίσηδων. Είχε 8000 κατοίκους από τους οποίους 6.500-7000 περίπου ήταν Έλληνες.[11] Οι Ρωμιοί διέμεναν σε δύο ενορίες, τον Άγιο Δημήτριο και την Αγία Παρασκευή και υπάγονταν στην μητρόπολη Νίκαιας. Στην περιοχή υπήρχαν 81 χωριά όπου ζούσαν αρμονικά Έλληνες και Τούρκοι.[12]

Σε κάποιο ξένο που το επισκέπτεται πρώτη φορά, παρουσιάζεται πολύ όμορφο και γραφικό. Υπήρχαν εκκλησίες, σχολεία και πολλοί δρόμοι, καθώς επίσης και μαχαλάδες με διάφορες τούρκικες ονομασίες. Στην κεντρική πλατεία της αγοράς βρισκόταν το ‘’μπελετιέ’’ δηλαδή το δημαρχείο και απέναντι, λίγο πιο κάτω, το διοικητήριο. Τριγύρω από το Μιχαλίτσι και στην πεδιάδα υπήρχαν μουριές, τριανταφυλλιές, αμπέλια και πολλά οπωροφόρα. Πανύψηλα κυπαρίσσια κάλυπταν τα τούρκικα νεκροταφεία και τις αυλές των τζαμιών, των οποίων το ζοφερό χρώμα, αντιτίθονταν στο κόκκινο, κίτρινο και τα άλλα ποικίλα χρώματα του εξωτερικού των σπιτιών. Κατάλευκοι μιναρέδες υψώνονταν στη κορυφή πάνω από τις στέγες των σπιτιών. [13]

Το Μιχαλίτσι, το οποίο αναλόγως του πληθυσμού του κατείχε μεγάλη έκταση, ήταν άξια λόγου πολιτεία και είχε ζωηρότατη αγορά. Είχε σπουδαία συγκοινωνία ενώ στα βόρεια του Μηχαλιτσίου ενώνονταν τρεις ποταμοί και από εκεί το νερό πήγαινε στην θάλασσα. Ακριβώς από εκεί πήγαιναν και τα καράβια προς τη θάλασσα και έφευγαν τα προϊόντα που παρήγαγαν. Είχαν πολλές επαφές με την Προύσα όπου και πήγαιναν τα περισσότερα προϊόντα τους. Είχαν ευπορία καθώς επίσης και βιομηχανική και εμπορική δραστηριότητα η οποία

---

[11] Μαρτυρία του κυρίου Αγαμέμνονα Σωτηρίου, έτος γέννησης: 1914, τόπος καταγωγής: Μιχαλίτσι, τόπος εγκατάστασης: Σέρρες. Συνέντευξη που έδωσε ο ίδιος στην Σταματία Νούτσου, Σέρρες, 2001, Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς, Θεσσαλονίκη.

[12] **Κάλφογλους Ιωάννης Η.**, 2002: *Ιστορική γεωγραφία της μικρασιατικής χερσονήσου,* Κέντρο μικρασιατικών σπουδών, Αθήνα, 2002, σελ: 105.

[13] **Κοντογιάννης Παντ. Μ**., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας.*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήναι 1921, Ανατύπωσις 1995,σελ: 15

οφειλόταν κυρίως στην σηροτροφία. Γυναίκες και άντρες ασχολούνταν επίσης και με την επεξεργασία μεταξοσκωλήκων.[14]

[14] Μαρτυρία του κυρίου Αγαμέμνονα Σωτηρίου, έτος γέννησης: 1914, τόπος καταγωγής: Μιχαλίτσι, τόπος εγκατάστασης: Σέρρες. Συνέντευξη που έδωσε ο ίδιος στην Σταματία Νούτσου, Σέρρες, 2001, Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς, Θεσσαλονίκη.

1.4 Νέα Ζίχνη[15]

Η **Νέα Ζίχνη** είναι κωμόπολη του νομού Σερρών, έδρα του ομώνυμου δήμου και έδρα της παλιάς επαρχίας Φυλλίδος. Έχει πραγματικό πληθυσμό 2.421 κατοίκους (2001).

Η Νέα Ζίχνη βρίσκεται στη νότια πλαγιά του Μενοικίου, νοτιοανατολικά των Σερρών σε απόσταση 27χλμ. από το κέντρο τους.

Ιστορικά στοιχεία

Αρχικά η πόλη χτίστηκε στις όχθες της (τώρα αποξηραμένης) λίμνης του Αχινού. Το αρχαίο της όνομα ήταν Ίχνα. Ήταν πόλη παιονική, όπως και η Σίρρις η Παιονική, που όμως κατακτήθηκε από τους Μακεδόνες κατά τον 5ο αιώνα π. Χ. και γρήγορα αφομοιώθηκε στο μακεδονικό κράτος και εξελληνίστηκε. Άλλη μία πόλη με το ίδιο όνομα, η επίσης παιονική Ίχνα αναφέρεται από τον Θουκυδίδη ανάμεσα στην Πέλλα και την Χαλάστρα. Το όνομα Ίχνα είναι παιονικό (οι Παίονες ήταν φύλλο γλωσσικά και εθνικά συγγενές με τους Έλληνες και δένεται γλωσσολογικά και εννοιολογικά με την λέξη "ίχνος" δηλαδή το "πάτημα", το "σταθερό έδαφος", όνομα που ταιριάζει σε πόλεις κτισμένες στην αμμουδιά ανάμεσα στην λίμνη (ή την θάλασσα) και στον ασταθή βάλτο.

Η αυθεντική Ίχνα καταστράφηκε μάλλον από τους Βουλγάρους και ξαναχτίστηκε στους βυζαντινούς χρόνους σε πιο ασφαλή τοποθεσία, την σημερινή, μακριά από την λίμνη του Αχινού και τον κάμπο. Στα οθωμανικά χρόνια ανήκε στον καζά των Σερρών στο Σαντζάκι της Θεσσαλονίκης και ονομαζόταν *Ζίχνε - Zihne*. Το 1530 είχε 394 χριστιανικά και 35 μουσουλμανικά νοικοκυριά. Απελευθερώθηκε από τη βουλγαρική κατοχή κατά τον 2ο Βαλκανικό πόλεμο, το 1913, και ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος μαζί με την πόλη των Σερρών.

[15] www.wikipedia.org, Νέα Ζίχνη

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:ΒΙΟΙΣΤΟΡΙΑ

2.1 Βιοϊστορία. Μια μικρή εισαγωγή.

Ο όρος βιοϊστορία παραπέμπει τόσο σε μια ιστορία ζωής (life history), όσο και σε μια αφήγηση ζωής(life story). Η βιογραφική ή βιοϊστορική προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε στις κοινωνικές επιστήμες τα τελευταία ογδόντα περίπου χρόνια, και αποτελεί μια μέθοδο για την έρευνα τόσο των κοινωνικών, όσο και των πολιτισμικών φαινομένων. [16]

Ως ιστορία μιας ζωής, ορίζεται η αλληλουχία γεγονότων και εμπειριών, στο χρονικό διάστημα μεταξύ γέννησης και θανάτου. Οι ιστορίες ζωής μπορούν να μελετηθούν, όχι μόνο με την ‘’μέθοδο της ιστορίας ζωής’’, κατά την οποία ένα ανταποκρινόμενο στην έρευνα άτομο αφηγείται την ιστορία της ζωής της / του, αλλά και στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου δικτύου κοινωνικών, επιστημονικών και ιστορικών μεθόδων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η αρχειακή έρευνα, η παρατήρηση των συμμετεχόντων, οι πειραματικές μέθοδοι και η μακροχρόνια έρευνα.[17]

Μεταξύ των κοινωνικών επιστημών, μπορεί κανείς να κατονομάσει (αναγνωρίσει) περίπου τρεις περιόδους στην μελέτη των ιστοριών ζωής: 1) Περίπου από το 1920, ως τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, παρουσιάστηκε ενδιαφέρον για τις ιστορίες ζωής, που σχετιζόταν με την μελέτη προσωπικών ντοκουμέντων όπως οι αυτοβιογραφίες, τα γράμματα και τα ημερολόγια. (Thomas & Znaniecki, 1920; Murray, 1938; Allport, 1942). (ο.π.)

2) Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του ’50, δόθηκε αυξημένη προσοχή σε πιο συστηματικές, από ποσοτική και πειραματική άποψη, μεθόδους. (ο.π.)

---

[16]Για περισσότερες πληροφορίες βλ: Παύλος Κάβουρας, 1999: ‘’ *Η βιογραφία ενός λαϊκού οργανοπαίχτη: εθνογραφική επιτόπια έρευνα, ερμηνεία και μυθοπλασία’’* στο βιβλίο *Μουσικές της Θράκης. Μια διεπιστημονική προσέγγιση: Έβρος*, Σύλλογος οι φίλοι της μουσικής, ερευνητικό πρόγραμμα <<Θράκη>>, Αθήνα,1999, σελ: 341-450

[17]Life histories. 1989: Adam and Jessica Kuper (ed), *The social science encyclopedia* (σελ: 463-464), Routledge, 2nd ed., London and New York, 1989

3) Ωστόσο, στο διάστημα των δύο τελευταίων δεκαετιών, καθώς εξελίχθηκε η έρευνα σε τομείς όπως η ιστορία της ζωής και η ψυχοπαθολογία (Roff and Ricks, 1970), η εξέλιξη των ενηλίκων (Levinson *et al*., 1978; White, 1975), οι κοινωνιολογικές μελέτες στη διάρκεια της ζωής (Elder, 1974), η προφορική ιστορία και οι ιστορίες ζωής (Bennett, 1981; Bertaux, 1981) και η ψυχοβιογραφία (Erikson, 1975; Runyan, 1982), παρουσιάστηκε ένας αριθμός έργων που εξέταζαν την ιστορία ζωής σε σχέση με τις παραπάνω εξελίξεις. (ο.π)

Οι κριτικοί ισχυρίζονται ότι οι μελέτες των ιστοριών ζωής είναι αναποτελεσματικές, όσον αφορά τον αποκλεισμό ανταγωνιστικών αιτιολογικών εξηγήσεων και, ότι είναι επισφαλής η γενίκευση από την μελέτη μίας μόνο περίπτωσης. Ωστόσο, οι μελέτες ατομικών ιστοριών ζωής αν και δεν προσφέρουν μια γενικότερη αιτιολόγηση φαινομένων, ωστόσο μπορούν να συνεκτιμηθούν με άλλες πηγές και προσφέρουν πολλά στην ατομική ή γενικότερη ερμηνεία τους. (ο.π)

Μπορεί να θεωρηθεί ότι οι στόχοι της ψυχολογίας υπάρχουν σε τρία ξεχωριστά επίπεδα: το επίπεδο στο οποίο μαθαίνει (1) κανείς τι ισχύει (είναι αληθινό) σχετικά με τα άτομα εν γένει, (2) το επίπεδο στο οποίο μαθαίνει κανείς τι ισχύει σχετικά με ομάδες ατόμων, διακρινόμενες με βάση το φύλο, την φυλή, την κοινωνική τάξη, την πολιτισμική και ιστορική περίοδο και (3) το επίπεδο στο οποίο μαθαίνει κανείς τι ισχύει σχετικά με τις μεμονωμένες ανθρώπινες υπάρξεις. Αυτά τα τρία είδη ανάλυσης, είναι μεν ανεξάρτητα αλλά ταυτόχρονα συνεργάζονται όταν στοχεύει κανείς σε γενικότερα συμπεράσματα. (ο.π)

2.2 Η βιοϊστορία δυο προσώπων και ο ρόλος της μουσικής σαν έκφραση της ταυτότητας κατά την μεταφορά στον χώρο και στον χρόνο.

Η εργασία αυτή, στόχος της οποίας είναι η διερεύνηση των κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών στην περίπτωση του χωριού Μιχαλίτσι της Προύσας στη Μικρά Ασία, στηρίχτηκε κυρίως στην βιογραφική προσέγγιση της οικογένειάς μου μέσα από ένα οικογενειακό αρχείο. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η προσωπική μου σχέση και με τις δυο γενιές καθώς αποτέλεσε σταθμό για την δημιουργική σύνθεση των βιοϊστοριών τους. Οι βιοϊστορίες τους αποτελούνται από βιοϊστορικές μαρτυρίες τις οποίες κατέθεσαν η γιαγιά, η προγιαγιά και σε ένα μικρό σημείο ο προπάππους μου, όσο οι δύο τελευταίοι ήταν ακόμη εν ζωή, καθώς επίσης τραγούδια και νύξεις επάνω στη μουσική εμπειρία και επιτέλεση. Κάποιες παρατηρήσεις πάνω στη λειτουργία της μουσικής προκύπτουν γενικότερα από τη διαρκή προσωπική μου σχέση μαζί τους.

Οι θεματικές των συνεντεύξεων και των βιοϊστορικών μαρτυριών καλύπτουν τα γενικότερα ιστορικά στοιχεία, τις μετακινήσεις των προσφύγων, ανθρωπογεωγραφικά στοιχεία (πληθυσμιακές ομάδες, πόλεις-οικισμοί, περιοχές και επικοινωνία), στοιχεία που αφορούν την οικονομία (εμπόριο και εργασία), την κοινωνική οργάνωση, τη θρησκεία, την ταυτότητα, την εκπαίδευση, τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα. Ταυτόχρονα καλύπτουν και κάποια πεδία ειδικού, εθνομουσικολογικού, χαρακτήρα, με αντικείμενο το τραγούδι και τη μουσική καθώς ηχογραφήθηκαν ζωντανά πάνω από 30 τραγούδια.

Από τις συνεντεύξεις και τις ηχογραφήσεις των τραγουδιών (κάποια από τα οποία είναι κοινά, και κάποια όχι), παρατηρούμε τη μεταφορά και την μετατροπή των πληροφοριών τόσο όσον αφορά στις βιωματικές εμπειρίες (κεφ. 2.3 και 2.4), όσο και στα τραγούδια και κυρίως στην υφή αυτών (κεφ.3.1). Στόχος ήταν να παρουσιαστεί η μεταφορά της προφορικότητας στη βιοϊστορία της οικογένειας μου, μαζί με τις όποιες μεταβολές έλαβαν χώρα μέσα από τη μεταφορά στο χωροχρόνο και στο πέρασμα των διαφορετικών γενεών.

Έτσι παρακάτω θα ασχοληθώ με την περίπτωση της προγιαγιάς μου Αρχοντούλας Στεφανίδου, ελληνίδας πρόσφυγα από το Μιχαλίτσι της Προύσας της Μικράς Ασίας, και της κόρης της και γιαγιάς μου, Κλεονίκης Ασλάνογλου όπως αυτή θυμόταν και μετέφερε από τις διηγήσεις της μητέρας της. Από τη βιωματική μου εμπειρία και σχέση με τις δύο αυτές γενιές της οικογένειας μου προκύπτει ότι τα τραγούδια και η επιλεκτική τους επιτέλεση αποτελούσαν μεταφορά της ταυτότητας τους στο χωροχρόνο, κάτι που αποτέλεσε κίνητρο και για εμένα, για την έρευνα αυτή και στο οποίο θα αναφερθώ αναλυτικότερα στα κεφάλαια 2.3, σελ: 23, 2.4, σελ: 25, 3.1 σελ: 75 και 76, 3.2 σελ: 79.

2.3 Η βιογραφία της Αρχοντούλας Στεφανίδου, πρόσφυγα της Μικράς Ασίας.[18]

Η Αρχοντούλα Στεφανίδου γεννήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1904 στο Μιχαλίτσι της Προύσας στη Μικρά Ασία. Η ζωή της μπορεί να διαιρεθεί σε δύο διαφορετικές φάσεις, με κριτήριο διάκρισης δύο βιωματικά ορόσημα: α) 1904 – 1919, τα παιδικά χρόνια και η ήρεμη ζωή στο Μιχαλίτσι, β) 1919 κι έπειτα, η προσφυγιά και γ) η εγκατάσταση στο νέο τόπο, τη Νέα Ζίχνη - Σερρών.

Φάση πρώτη: τα παιδικά χρόνια και η ζωή στο Μιχαλίτσι

Ο Κωνσταντίνος και η Θωμαή Καμπασακάλη, καθώς επίσης και τα αδέρφια της Μαρία και Γιώργος αποτελούσαν την οικογένεια της Αρχοντούλας στην ήρεμη καθημερινότητα τους. Μαζί με άλλες δύο συγγενικές οικογένειες (αδέρφια γονέων) ζούσαν πολύ δεμένοι και αγαπημένοι τόσο μεταξύ τους, όσο και με τους Τούρκους. Παιχνίδια, τραγούδια και χοροί τόσο με την οικογένεια, όσο και με άλλους Έλληνες φίλους κυριαρχούσαν καθημερινά.

Στην ηλικία των 7 πήγε στο δημοτικό. Στην περιοχή υπήρχαν δύο σχολεία. Ένα θηλέων κι ένα αρρένων στον κάτω και πάνω ‘’μαχαλά’’ αντίστοιχα. Κάθε πρωί έκαναν προσευχή. Στις δύο πρώτες τάξεις έκαναν διάφορα μαθήματα, όπως γραμματική (πολύ αναλυτική και καλή. Η γιαγιά τα θυμόταν ακόμη), ανάγνωση (θυμάται ακόμη κείμενα που έκαναν, τα οποία ήταν στην καθαρεύουσα), γεωγραφία, αριθμητική, θρησκευτικά, ορθογραφία. Η αστική αυτή διάσταση της σχέσης της γιαγιάς Αρχοντούλας με την καθαρεύουσα παρουσιάζεται ως ενεργή και στη διάλεκτο των τραγουδιών, κάτι το οποίο συνδέεται επίσης με την αστική λειτουργία των τραγουδιών τα οποία ως λειτουργική επιτέλεση ανήκουν σε μια γενική κατηγορία τραγουδιών της παρέας.

[18] Η βιογραφία της Αρχοντούλας προκύπτει από συνέντευξη που έδωσε η ίδια, στον Ασλάνογλου Δημήτρη, στη Νέα Ζίχνη, μεταξύ 1990- 1991.

Στην τάξη, μέσα στο μάθημα ήταν χωρίς παπούτσια. Οι δασκάλες τους ήταν από την Κωνσταντινούπολη και ήταν πολύ καλές μαζί τους. Η Αρχοντούλα όμως πήγε σχολείο μόνο μέχρι τη δευτέρα τάξη διότι συνέβη ένα γεγονός. Εκείνο το διάστημα στην περιοχή ήρθαν πρόσφυγες (‘’Πιστικοσλήδες’’)από 7 μέρη. Από χωριά και από νησιά. Μας αναφέρει ότι τους έδιωξαν οι Τούρκοι για να μην τους στέλνουν τρόφιμα. Έτσι τα σχολεία και τα σπίτια γέμισαν. Πολλά σπίτια, μαζί και της Αρχοντούλας, φιλοξενούσαν οικογένειες. Έτσι το σχολείο σταμάτησε για κάποια χρόνια. Αργότερα δεν ξαναπήγε. Είχε φτάσει 12 χρονών πια.

Η οικογένεια της ασχολούνταν με την παραγωγή κρεμμυδιών, και την επεξεργασία μεταξοσκωλήκων. Με τους μεταξοσκώληκες ασχολούνταν και η μητέρα της με την αδερφή της. Η ασχολία αυτή ήταν ιδιαίτερα επικερδής. Παρ’ όλα αυτά όταν τελείωναν τα αποθέματα τους, δούλευαν όλοι για μεροκάματο. Όλοι στη περιοχή. Έτσι περνούσαν τα χρόνια και κυλούσε η ζωή.

Φάση δεύτερη: η προσφυγιά

Η δεύτερη φάση στη βιοϊστορία της Αρχοντούλας περιλαμβάνει όλο τον ξεριζωμό, το ταξίδι και την εγκατάσταση στη νέα πατρίδα. Στα 17 της χρόνια λοιπόν, ο ελληνικός στρατός έφυγε και τους πήρε μαζί. Στο Μιχαλίτσι ήρθε στρατός, ‘’γέμισε ο τόπος’’. Υπήρχε αναταραχή. Στα βουνά ο στρατός έκανε μέτωπο. Υπήρχε έκρυθμη κατάσταση.

Αφού πέρασαν δύο χρόνια, μεταξύ των Ελλήνων έγιναν δύο κόμματα, οι Βενιζελικοί και οι Βασιλικοί (Παλαιοελλαδίτες).Έτσι έγινε η προδοσία στον Κεμάλ και μαζεύτηκε παντού πολύ ισχυρός τουρκικός στρατός. Στον τρίτο χρόνο, έγινε η οπισθοχώρηση.

Στο Μιχαλίτσι ενημέρωσαν τους ανθρώπους 15 ημέρες πριν ότι θα φύγουν. Ο κόσμος όμως δεν είχε συνειδητοποιήσει τι θα συνέβαινε. Νόμιζαν ότι θα ξαναγυρίσουν πίσω, και πολλοί είχαν χαρά που θα πήγαιναν στην Ελλάδα. Έτσι ήρθαν κάρα, που τα είχαν κάνει επίταξη από τους Τούρκους, και τους πήραν. Φεύγοντας ο ελληνικός στρατός

έκαψε το Μιχαλίτσι έτσι ώστε ο τουρκικός στρατός να μη βρει την περιουσία και τα υπάρχοντά τους.

Μέσα σε έξι ώρες έφτασαν στην Πάνορμο και από εκεί ανέβηκαν στο πλοίο και βγήκαν στη Σηλύβρια. Μέσα στο πλοίο υπήρχε πολύς κόσμος. Στις αποθήκες γεννούσαν γυναίκες, άλλοι άφηναν τα παιδιά τους. Εν τέλει βγήκαν στην Ηράκλεια της Ανατολικής Θράκης κι από εκεί πήραν το τραίνο και βγήκαν στην Αλεξανδρούπολη. Εκεί έμειναν μια βδομάδα στην ακροθαλασσιά και τελικά πήραν το τραίνο και βγήκαν στις Σέρρες. Στην πόλη των Σερρών έμειναν μια εβδομάδα και από γνωστούς έμαθαν για τη Νέα Ζίχνη. Έμαθαν ότι είναι ήσυχα και καλά. Ότι εκεί δεν θα ‘’πείραζαν’’ και τα κορίτσια. Έτσι μεταφέρθηκαν κι εγκαταστάθηκαν στη Νέα Ζίχνη Σερρών.

Φάση τρίτη: η εγκατάσταση στη Νέα Ζίχνη

Στη Νέα Ζίχνη η ζωή τους ήταν σχετικά ήρεμη. Η προοδευτική τους νοοτροπία βέβαια ερχόταν σε αντιπαράθεση με αυτή των ντόπιων, οι οποίοι είχαν πολύ διαφορετικό τρόπο σκέψης σε σχέση με αυτή των προσφύγων. Οι τελευταίοι πάλι, νομίζοντας ότι θα γυρίσουν πίσω, δεν ήθελαν συνδετικούς δεσμούς και γάμους με τους ντόπιους. Όμως τα χρόνια περνούσαν, η ζωή τους στήθηκε κανονικά στη νέα πατρίδα και στα 24 της χρόνια, η Αρχοντούλα παντρεύεται τον Δημήτριο Στεφανίδη του Σωτήρη και της Δέσποινας. Πρόσφυγας κι αυτός από το Μιχαλίτσι. Τελείωσε το δημοτικό με άριστα και το 1919 πήγε στον ελληνικό στρατό, από τον οποίο κι έφυγε όταν ξεκίνησε η καταστροφή. Στο cd η φωνή του ακούγεται στα 3 τελευταία κομμάτια. Το ένα μάλιστα από αυτά είναι αναπαραγωγή μιας προσευχής που έλεγε ο Χότζας από τον μιναρέ στα αραβικά.

Στη Νέα Ζίχνη έκαναν τη ζωή τους, την οικογένεια τους. Αρχικά απασχολήθηκαν στα καπνομάγαζα των ντόπιων. Έπειτα ασχολήθηκαν με την κτηνοτροφία. Πουλούσαν γαλακτοκομικά προϊόντα και λίγο αργότερα άνοιξαν και παντοπωλείο. Έτσι κατάφεραν να φτιάξουν ένα καλό νοικοκυριό και σχετικά εύπορο. Έκαναν και τρία παιδιά. Την Κλεονίκη, τον Κωνσταντίνο και τον Σωτήρη. Έκαναν επίσης πολλά

γλέντια με άλλους πατριώτες σε διάφορα σπίτια. Ποτέ τους όμως δεν ξεχνούσαν την ‘’πατρίδα’’. Στα τραγούδια τους, στα γλέντια τους υπήρχε πάντα ο λόγος της πατρίδας. Φυσικά δεν κατάφεραν να γυρίσουν ποτέ. Τα παιδιά τους μεγάλωσαν, έκαναν κι αυτά οικογένειες και ου το καθεξής. Έκαναν πολλά εγγόνια και δισέγγονα. Το 1982 όμως φεύγει από τη ζωή ο Δημήτριος και 14 χρόνια μετά, το 1996 η Αρχοντούλα.

Στη βιοϊστορία της Αρχοντούλας παρατηρούμε ξεκάθαρα τις τρεις φάσεις. Αυτή της καθημερινότητας στο Μιχαλίτσι, αυτή της προσφυγιάς και αυτή της εγκατάστασης στη νέα πατρίδα. Το κοινό σημείο και των τριών αυτών φάσεων, είναι η όρεξη και η αγάπη για τη ζωή που έδειξε αυτή η οικογένεια (και φαντάζομαι και πολλές άλλες), τόσο στην παλιά, όσο και στη νέα τους πατρίδα, και παρ’ όλες τις αντιξοότητες κατάφερε να ορθοποδήσει και να ξαναχτίσει ουσιαστικά από την αρχή μια νέα αξιοπρεπή ζωή στην καινούρια πια πατρίδα. Το τραγούδι και τα γλέντια δεν έλειψαν πότε. Ίσως ήταν αυτά τα δύο που τους κρατούσαν αναμμένη την ελπίδα, που τους θύμιζαν την πατρίδα. Εν τέλει ήταν, αν όχι το μόνο, ένα από τα λίγα που τους είχαν απομείνει από τη ζωή τους εκεί. Γι’ αυτό το λόγο αξίζει να αναφερθεί ότι δεν τραγουδούσαν καθόλου ντόπια τραγούδια της Νέας Ζίχνης παρά μόνο δικά τους. Τραγούδια μικρασιάτικα από την πατρίδα τους. Στα μουσικά αποσπάσματα που έχουμε στο cd ακούμε την ίδια την Αρχοντούλα να τραγουδά διάφορα τραγούδια, τόσο ελληνόφωνα, όσο και τουρκόφωνα. Στα αποσπάσματα αυτά δεν αναφέρεται κάποια συγκεκριμένη λειτουργικότητα των τραγουδιών (του γάμου, του αποχαιρετισμού κτλ). Τα τραγουδούσαν γενικά σε όλες τις εκφάνσεις τις ζωής τους κάνοντας γλέντια και συνοδεύοντας τα με διάφορα μαγειρικά σκεύη(ταψιά) σαν κρουστά. Εδώ όπως προαναφέραμε ανιχνεύουμε μια προηγούμενη αστικοποίηση ήδη από το Μιχαλίτσι της Μικράς Ασίας. Όπως θα φανεί από την βιοϊστορία της κόρης της Κλεονίκης, η ιδιαίτερη σχέση των τραγουδιών της παλιάς πατρίδας με τον προσωπικό τους αυτοπροσδιορισμό, φαίνεται από την διαφοροποίηση τους από το ντόπιο μακεδονίτικο ρεπερτόριο της Νέας Ζίχνης (κεφ. 2.4, σελ: 23).

Τραγούδια από την κόρη της Αρχοντούλας και του Δημήτρη, Κλεονίκη, ακούμε στο άλλο cd.

2.4 Η βιογραφία της Κλεονίκης Ασλάνογλου.[19]

Η Κλεονίκη Ασλάνογλου γεννήθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου του 1927 στην Καλλίφυτο της Δράμας. Εκεί ήταν εγκατεστημένη η οικογένεια του πατέρα της, αλλά μετά τη γέννηση της μετακόμισαν στη Νέα Ζίχνη, όπου έμεναν οι γονείς της μητέρας της. Πήγε στα νήπια και τελείωσε όλο το δημοτικό. Στο σχολείο έκαναν ιστορία, γεωγραφία, θρησκευτικά, μαθηματικά, γεωμετρία, ωδική και γυμναστική. Ήτανε πολύ καλή μαθήτρια, αλλά με τις τότε υπάρχουσες συνθήκες και παραδόσεις δεν συνέχισε στο γυμνάσιο.

Στα 13 χρόνια στη Νέα Ζίχνη ήρθαν οι Γερμανοί και αυτοί έφεραν τους Βούλγαρους για τέσσερα χρόνια. Ήταν δύσκολα χρόνια. Κρύβονταν σε καταφύγια, είχαν τους φόβους τους αλλά περνούσαν και καλές στιγμές. Οι Βούλγαροι ειδικά στη Νέα Ζίχνη δεν έκαναν πολλές καταστροφές. Σε εκείνη την περίοδο, για ένα μικρό χρονικό διάστημα, η Κλεονίκη μάθαινε κιθάρα από μια Ελληνίδα που είχε παντρευτεί ένα Βούλγαρο.

Όταν έφυγαν οι Βούλγαροι, τα χρόνια συνέχισαν να περνούν ακόμη καλύτερα με παρέες, βόλτες, τραγούδια, κέντημα, νυχτέρια. Το 1947 όμως στον εμφύλιο πόλεμο, η Ζίχνη κάηκε από τους αντάρτες. Ο πατέρας της Κλεονίκης τότε, έστειλε αυτή και τα αδέρφια της στις Σέρρες, σαν πιο ασφαλές μέρος. Στη Ζίχνη επέστρεψαν μετά από δύο χρόνια.

Λίγο καιρό αργότερα, παντρεύεται με τον Ιορδάνη Ασλάνογλου του Κυριάκου και της Παναγιώτας. Άντρας από μικρασιατική οικογένεια και αυτός, και συγκεκριμένα από το χωριό Κελεσένι. Στον αρραβώνα δεν είχαν ορχήστρα αλλά τραγουδούσε όλο το βράδυ η Κλεονίκη με τη μητέρα της, Αρχοντή ενώ έπαιζαν για κρουστά, τα ταψιά του σπιτιού (κεφ. 2.3, σελ: 22).

Στο γάμο αξίζει να αναφέρουμε δύο έθιμα που έκαναν οι γονείς του Ιορδάνη. Όταν τελείωσε ο γάμος και το ζευγάρι γύρισε στο σπίτι, η πεθερά έφαγε μέλι, έδωσε στη νύφη και σχημάτισε στην είσοδο της

[19] Η βιογραφία της Κλεονίκης προκύπτει από συνέντευξη που μου παραχώρησε η ίδια, στη Νέα Ζίχνη, στις 19 Σεπτεμβρίου 2010.

πόρτας με το μέλι ένα σταυρό. Πιθανόν για ζωή γλυκιά σαν μέλι. Ο πεθερός πάλι, έβαλε τη νύφη να πατήσει ένα σίδερο και έπειτα έσφαξε ένα κόκορα στα πόδια της.

Ο Ιορδάνης και η Κλεονίκη έκαναν δύο παιδιά, τον Κυρίακο και τον Δημήτρη Ασλάνογλου. Ασχολήθηκαν με τη γεωργία ενώ ο Ιορδάνης ήταν και υπάλληλος του στρατού. Πέρασαν ωραία ζωή με πολλά γλέντια και αυτοί. Έκαναν τέσσερα εγγόνια αλλά ο Ιορδάνης έφυγε από τη ζωή το 1985. Η Κλεονίκη σήμερα ζει στη Νέα Ζίχνη, δίπλα στο σπίτι του γιου της και μας τραγούδησε πάνω από 20 τραγούδια όπως θυμάται και αναπαρήγαγε από τους γονείς της.

Στη βιοϊστορία της Κλεονίκης παρατηρούμε μια ήρεμη και μάλλον αναμενόμενη ροή των πραγμάτων. Η ίδια μαζί με τα αδέρφια της, αποτελούν μια δεύτερη γενιά προσφύγων Μικρασιατών γαλουχημένη από τη μια με τα πρότυπα και τις ιδέες της ‘’τότε ζωής’’ των γονιών της, και από την άλλη σαφώς επηρεασμένη σε κάποια σημεία από τη νοοτροπία των ντόπιων της περιοχής λόγω των αναμενόμενων αλληλεπιδράσεων. Η αποστασιοποίηση σε μερικά σημεία από τους ντόπιους βέβαια, είναι σαφής και παραμένει και σε αυτή τη γενιά, όχι βέβαια τόσο έντονη. Σε αυτή την αποστασιοποίηση συμμετέχει και η μουσική επιτέλεση και εμπειρία. Από την καθημερινή μου τριβή με την συνεντευξιαζόμενη, δημιουργείται το συμπέρασμα ότι και σε αυτή τη γενιά, δεν τραγουδούσαν ντόπια ζιχνιώτικα τραγούδια. Μόνο κάποιες φορές, συνέβαινε αυτό και συχνά χάριν αστεϊσμού όσον αφορά τη ντόπια διάλεκτο, η οποία έμοιαζε περίεργη και ξένη στα αυτιά των προσφύγων, κάτι που τονίζει ακόμη περισσότερο την συμμετοχή των τραγουδιών και της ντοπιολαλιάς στην διαφοροποίηση της ιδιαίτερης τους ταυτότητας και της σχέσης τους με την ‘’παλιά’’ πατρίδα. Τα τραγούδια που ακούμε από την Κλεονίκη στο cd είναι τραγούδια που είχε οικεία ακούσματα η ίδια από τους γονείς της αλλά και άλλα ανεξάρτητα.

2.5 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ ΑΡΧΟΝΤΗΣ

Παρακάτω είναι καταγεγραμμένα όλα τα τραγούδια που τραγούδησε η Αρχοντούλα και ηχογραφήθηκαν στη Νέα Ζίχνη, μεταξύ 1990- 1991 από τον Ασλάνογλου Δημήτρη, αδελφό του πατέρα μου, και εγγονού της Αρχοντούλας. Όσον αφορά αυτά τα τραγούδια, παρ' όλο που η Αρχοντούλα ρωτήθηκε, δεν γνώριζε κάτι για κάποια συγκεκριμένη λειτουργικότητα τους. Πιθανόν ο σκοπός τους να ήταν συμμετοχικός αλλά όχι τελετουργικός. Ως εκ τούτου η λειτουργικότητα τους έχει περιοριστεί ως μέρος συναντήσεων- συνάξεων. Αυτό βέβαια, όπως προαναφέραμε, μπορεί να έχει μια σχέση με την πρώτη αστικοποίηση στο πρώτο Μιχαλίτσι. Ίσως γι' αυτό στη Νέα Ζίχνη η κοινωνία φάνηκε στους πρόσφυγες πιο συντηρητική.

1) *Δώδεκα ευζωνάκια*

Δώδεκα ευζωνάκια αποφασίσανε
στον πόλεμο να πάνε Παναγιά μου
να πολεμήσουνε

Στο δρόμον που πηγαίναν στη Μαύρη θάλασσα
μαύρη φουρτούνα πιάνει Παναγιά μου
και σκίζει τα πανιά

Δεν κλαίω το καράβι δεν κλαίω τα πανιά
μον' κλαίω τον καπτάνιο Παναγιά μου
με δώδεκα παιδιά

Βοήθα Παναγιά μου για να γλιτώσομε
κι όλα σου τα καντήλια σ' Παναγιά μου
να στα χρυσώσουμε

2) Παραπονιάρικο μου

Παραπονιάρικο μου τι έχεις κι όλο κλαις;
Και το παράπονο σου γιατί δεν μου το λες;

Άγια Παρασκευή μου πάντα βασίλισσα
Στείλε με το πουλί μου την αποθύμησα.

Εσύ στο παραθύρι κι εγώ στο καπηλειό
Φαρμάκι κι αν με στείλεις κι εκείνο θα το πιώ.

Εσύ στο παραθύρι κι εγώ στο Γκιουλ Μπαχτσέ
Στείλε με τη σουγιά σου να κόψω έναν κοντζέ
Στείλε με τη σουγιά σου να κόψω μενεξέ.

3) Να χα ένα ταχυδρόμο

Να χα ένα ταχυδρόμο
Να το είχα βοηθό
Να ρωτώ για το πουλί μου
Πως περνάει μοναχό

Όπου δει δυο κυπαρίσσια
Και στη μέση μιαν ελιά
Εκεί μέσα είναι θαμμένη
Μια μικρή καλόγρια

Έρχεται ένα τρυγονάκι
Μ’ ανοιγμένα τα φτερά
Και του λέω ωραίο τρυγονάκι
Να τινάξεις τα φτερά

Και του δίνω ένα γράμμα
Στο λαιμό με μια κλωστή
Και του λέγω ωραίο τρυγονάκι
Πρόσεξε να μην κοπεί.

4) Sabahin vaktinda

Sabahin vaktinda aman aman

Αυγή της το πρωί αμαν αμαν

Gorebilsem yarimi

θα μπορούσα να δω την αγάπη μου

Gorebilsem yarimi

θα μπορούσα να δω την αγάπη μου

Gul dalina bulbul sinmis aman

φοβισμένο αηδόνι στο κλάδι τριανταφυλλου

Ceker ah-u zarini

Κλαίει κλαίει

Elimden almak isterler aman

Θέλουν να παίρνουν απ’ το χέρι μου

Benim nazli yarimi

Την αγάπη μου

Sabahin sehr-i vaktinde aman

Αυγή της το πρωί αμαν αμαν

Oturmus kayfe icer

Κάθεται και πίνει καφέ

Oturmus kayfe icer

Κάθεται και πίνει καφέ

Bir elinde altin makas aman

Χρισό ψαλίδι στο χέρι της

Yarine fistan bicer

Κόβει για φουστάνι

5) <u>Τα ευζωνάκια (Ευζωνικός)</u>

Στη Άγια Σοφιά αγνάντια
Βλέπω τα ευζωνάκια
Τα ευζωνάκια τα καημένα
Στους πολέμους μαυρισμένα
Τα ευζωνάκια τα καημένα
Στους πολέμους μαθημένα

Κλέφτικο χορό χορεύουν
Και τ’ αντίπερα αγναντεύουν
Αγναντεύοντας την Πόλη
Τραγουδούν και λένε όλοι
Πάλι θα γίνουν δικά μας
Φάνηκε η εκκλησιά μας

Κι ο παπάς που είναι κρυμμένος
Μέσα στο Άγιο Βήμα
Δεν θ’ αργήσει τα ευζωνάκια
Θα βγει να τα κοινωνήσει
Δεν θ’ αργήσει τα ευζωνάκια
Θα βγει να τα κοινωνήσει

6) <u>Θα φύγω κόρη μου στα ξένα</u>

Θα φύγω κόρη μου στα ξένα
Θα μακρυνθώ διαπαντώς
Θα ζω πάντα δυστυχισμένος
Γιατί θα ει-
Γιατί θα είμαι πάντα μοναχός

Χωρίζει η μοίρα τους ανθρώπους
Τ’ αηδόνια αλλάζουνε φωλιές
Τα μάτια βλέπουν άλλους τόπους
Μα δεν αλλά-
Μα δεν αλλάζουνε οι καρδιές

Στο δρόμο που σε πρωτοείδα
Θε να φυτέψω μουσμουλιά
Την κλίνην πλάκαν σαν ξεσκίσω
Κι ευθύς στην αγκα-
Κι ευθύς στην αγκάλη σου θα βρεθώ

7) <u>Στάσου βρε ναύτη</u>

Στάσου βρε ναύτη βάστα τη βάρκα
Στάσου βρε ναύτη να ρθω κι εγώ
Αυτό τον άγγελο που χεις μαζί σου
Την αγαπούσα τόσον καιρό
Αυτό τον άγγελο πο χεις μαζί σου
Αυτό το πλάσμα το είχα κι εγώ

Όλος ο κόσμος κι αν σε μισήσει
Μα εγώ πουλάκι μου σε αγαπώ
Θα σε λατρεύω, θα σε ικετεύω,
Θα σε συλλογίζομαι όσο θα ζω
Θα σε λατρεύω, θα σε ικετεύω,
Θα σε συλλογίζομαι όσο θα ζω

Τ’ άγρια κύματα σκουντούν τη βάρκα
Κι η βάρκα φεύγει πάει μακριά
Φεύγεις αγάπη μου φεύγεις για πάντα
Και με αφήνεις μ’ απελπισιά
Τα δυο χ(φ)ειλάκια σου τ’ αγαπημένα
Δως μου για σύντροφο παρηγοριά

8) Αν εσύ δεν μου το δίνεις το φιλί που σου ζητώ

Αν εσύ δεν μου το δίνεις
Το φιλί που σε ζητώ
Τέσσερις να μου περάσουν
Απ’ την πόρτα σου νεκρό

Εσύ παίζεις γελάς
Άλλονε αγαπάς
Και τους όρκους πατάς
Και εμέ λησμονάς

Το συγκεκριμένο τραγούδι αναφέρεται ότι το τραγουδούσαν οι φαντάροι στην πατρίδα

9) Θάλασσα λεβεντοπνίχτρα

Θάλασσα λεβεντοπνίχτρα
Θάλασσα φαρμακερή
Συ που κάνεις το νησί μας
Πάντα μαύρα να φορεί

Θάλασσα για τα σένα χάλασα
Θάλασσα φαρμακερή

Όσα βάσανα κι αν έχεις
Θάλασσα τόσο καιρό
Από τα κορμιά που κρύβει
Τ’ αλμυρό σου το νερό

Θάλασσα για τα σένα χάλασα
Θάλασσα φαρμακερή

10) <u>Στα ξένα τρέχω μα ο νους</u>

Στα ξένα τρέχω μα ο νους
Πάντα σε σένα τρέχει
Σε σένα που γεννήθηκα
Πατρίδα μου γλυκιά
Πατρίδα μου γλυκιά.

Αχ πότε θα σε ξαναδώ
Πατρίς αγαπημένη
Μανούλα μου μονάκριβη
Πατρίδα ζηλεμένη
Αχ πότε θα σε ξαναδώ.

Παιδί μου αν στα ξένα ζεις
Και ερημοπλανάσαι
Με την ευχή μου πάντα ζεις
Όσο εμέ θυμάσαι
Με την ευχή μου

Μα αν με ξεχάσεις μια στιγμή
Κι άλλη πατρίδα κάνεις
Κατάρα και ανάθεμα
Θα έχεις από μένα
Εκεί που ζεις στα ξένα.

Γλυκιά πατρίδα
Κι αν ζω στα ξένα
Έρημος ξένος και μοναχός.
Καρδιά κι ο νους μου
Σε σένα τρέχουν
Μέρα και νύχτα παντοτινός.

Κι αν είναι γραφτό
Σε ξένη γη
Πατρίς να ξεψυχήσω
Με το γλυκό σου όνομα
Τον κόσμο θα αφήσω

Πατρίς γλυκιά πατρίδα μου
Σε σένα να ταφώ.
Πατρίς γλυκιά πατρίδα μου
Στη γη σου να ταφώ.

11) Μια συννεφιασμένη μέρα

Μια συννεφιασμένη μέρα
Και μια σκοτεινή βραδιά
Βάρκα γύρισε άνω κάτω
Και πνιγήκαν δυο παιδιά

Ένας ήτανε ο Νίκος
Του Θεόδωρου ο γιος
Άλλος ήταν Αρμενάκης
Όμορφος και ξακουστός

Σαν τ’ ακούσανε στη πόλη
Όλοι λυπηθήκανε
Δούλες και παραμάνες Νίκο
Μαύρα φορεθήκανε

Σαν τ’ άκουσε κι η μαμά της
Τάζει λίρες εκατό
Ή το Νίκο μου να φέρτε
Ή κι εγώ θα σκοτωθώ.

12) Μια βοσκοπούλα ροδοπλασμένη

Μια βοσκοπούλα ροδοπλασμένη
Τ’ αρνί της χάνει στην ερημιά
Απελπισμένη στα όρη τρέχει
Και το φωνάζει μ’ απελπισιά

Αρνί φως που είσαι πες μου
Αρνί μου φως μου δεν μου μιλάς (/δεν μ’ αγαπάς)
Και ξημερώνει ο Θεός τη μέρα
Κι η βοσκοπούλα χαμογελά

Τ’ αρνί της έχει στην αγκαλιά της
Σαν περιστέρι και το φιλά

13) Σμυρνιά μου πόλη

Σμυρνιά μου πόλη έμορφη
Και πολυπαινεμένη

Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι
Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι.

Γεια σου Σμυρνιά μ’
Γεια σου ξανθιά μ’

2.6 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ

Παρακάτω έχουμε τρία τραγούδια από τον άντρα της Αρχοντούλας, Δημήτρη Στεφανίδη. Είναι μια ηχογράφηση από τον εγγονό του, Ασλάνογλου Δημήτρη, η οποία έλαβε χώρα στη Νέα Ζίχνη το 1981.Σε αυτό το κεφάλαιο, όπως και στο επόμενο(2.7), μερικά από τα τουρκόφωνα τραγούδια, δεν μπόρεσαν να καταγραφούν στην τουρκική, κι έτσι καταγράφηκαν ακουστικά στα ελληνικά.

1) Προσευχή του Χότζα από τον μιναρέ

Η προσευχή είναι στα αραβικά και μιλά για το Θεό ο οποίος είναι ένας και καλεί τον κόσμο για προσευχή.

2) Σμυρνιά μου πόλη

Σμυρνιά μου πόλη έμορφη
Και πολυπαινεμένη

Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι
Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι.

Στο καμπανέ όταν ανεβώ
Μες στο καφέ αμάνι
Στο καμπανέ όταν ανεβώ
Και στο καφέ αμάνι

Ρετσίνα κι άγιος ο Θεός
Μαρίδα και ρεπάνι
Ρετσίνα κι άγιος ο Θεός
Μαρίδα και ρεπάνι

3) Κατιφές

καντιφεντεν κεσεσι (από βελούδο το πορτοφόλι του)

καιφεντεν γκελιρ σεσι (από το καφενείο έρχεται η φωνή)

οτουρμους κουμαρ οιναρ (κάθισε κι έπαιζε τζόγο)

τζιγιεριμιν κιοσεσι (της καρδίας μου η γωνία)

ικι τσεσμε γιαν για να (δυο βρύσες διπλά διπλά)

σου ιτστιμ κανα κανα (ήπια νερό ώσπου να χορτάσω)

σενι ντογουραν ανα (εσένα που σε γέννησε αυτή η μάνα)

ολσουν μπανα ολσουν ντα μπανα καινανα (αυτή η μάνα που σε γέννησε να γίνει πεθερά μου)

ιντιμ χαβουζ μπασινα (κατέβηκα στο κεφάλι της χαβούζας)

γαζι γαιζντουμ τασινα (έγραψα πάνω στην πέτρα σου)

γκελεν γκετσεν οκουσουν (να διαβάσουν όσοι πάνε κι έρχονται)

νελερ γκελντι αχ νελερ γκελντι μπασιμα (αχ τι ήρθαν στο κεφάλι μου)

2.7 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ ΚΛΕΟΝΙΚΗΣ

Παρακάτω καταγράφονται τα τραγούδια που τραγούδησε η Κλεονίκη και ηχογράφησα η ίδια, στη Νέα Ζίχνη, στις 19 Σεπτεμβρίου 2010. Και η Κλεονίκη όπως και η Αρχοντούλα, δεν ανέφερε κάτι για κάποια συγκεκριμένη λειτουργικότητα των τραγουδιών, παρ' ότι ρωτήθηκε. Σκοπός των τραγουδιών ήταν η συμμετοχή σε κοινωνικές εκδηλώσεις και όχι η τελετουργία . Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω (κεφ. 2.5, σελ: 26), το γεγονός αυτό είναι πιθανό να έχει κάνει με μια πρώτη αστικοποίηση στο Μιχαλίτσι. Όπως προαναφέραμε(κεφ.2.6,σελ :40), μερικά από τα τουρκόφωνα τραγούδια, δεν μπόρεσαν να καταγραφούν στην τουρκική, κι έτσι καταγράφηκαν ακουστικά στα ελληνικά.

1) *Θάλασσα μη θυμώνεις*

Θάλασσα μη θυμώνεις
Θάλασσα μη πεισμώνεις
Θάλασσα μη θυμώνεις
Μην κάνεις κύματα.

Θέλω να στείλω στην Μαριώ μου
Τα χαιρετίσματα
Θέλω να στείλω στην Μαριώ μου
Τα χαιρετίσματα.

Έλα να φιληθούμε
Έλα να φιληθούμε
Έλα να φιληθούμε
Σαν τ' άγρια πουλιά.

Που χτίζουν τη φωλιά τους Μαριώ μου
Στα ψηλά βουνά

Που χτίζουν τη φωλιά τους Μαριώ μου
Στα ψηλά βουνά.

Μαριώ μου στο φουστάνι σου
Μαριώ μου στο φουστάνι σου
Μαριώ μου στο φουστάνι σου
Έχεις και φλαμπαρά.

Έχεις και κορδελάκια Μαριώ μου
Τρελαίνεις τα παιδιά
Έχεις και κορδελάκια Μαριώ μου
Τρελαίνεις τα παιδιά.

2) Παραπονιάρικο μου

Παραπονιάρικο μου
Παραπονιάρικο μου
Παραπονιάρικο μου
Τι έχεις κι όλο κλαις;

Και το παράπονο σου
Μικρομελαχροινό μου
Και το παράπονο σου
Εμένα δεν το λες.

Κλαίω παραπονεμένα
Κι έχω πάντα ένα καημό
Δεν μπορώ να τον αντέξω
Τον δικό σου χωρισμό.

Αλίμονο σε μένα
Μικρομελαχροινό μου
Αλίμονο σε μένα
Κρίμα στα νιάτα μου.

Σαν βρύσες του χειμώνα
Μικρομελαχροινό μου
σαν βρύσες του χειμώνα
τρέχουν τα μάτια μου.

Κλαίω παραπονεμένα
Κι έχω πάντα ένα καημό
Δεν μπορώ να τον αντέξω
Τον δικό σου χωρισμό.

3) Bekledim de gelmedin

Bekledim de gelmedin

Σε περίνεμα και δεν ήρθες

Sevdigimi bilmedin

Δεν ήξερες που σ’αγάπουσα

Gozyasimi silmedin

Δεν σκουπίσες τα δακριά μου

Hic mi beni sevmedin

Δεν μ’αγάπησες καθολου

Soyle soyle

Λέγε λέγε

Hic mi beni sevmedin

Δεν μ’αγάπησες καθολου

Bir opurcuk ver bana

Δως’μου ένα φιλάκι

Yalvariyorum sana

Σε ικετεύω

Beni kucaklasana

Πάρε με στην αγκαλιά σου

Kollarina alsana

Πάρε με στα χέρια σου

Soyle soyle

Λέγε λέγε

Hic mi beni sevmedin

Δεν μ’αγάπησες καθολου

Ζήσαμε όνειρα

Ζήσαμε όνειρα γλυκά
Που μας πήραν τα μυαλά
Και στης μοίρας μια στροφή
Ήρθε η καταστροφή.

Όλες όλες σε μισούνε
Οι καρδιές
Όλες όλες σε μισούνε
Οι καρδιές.

4) Περβολαριά

Κόρη το περιβολάκι σου
Το δεντροφυτεμένο
Τα χείλη μου τα μάρανες
Τσαπκίνα περιβολαριά
Που να σε δω καμένο.

Περβολαριά γλυκιά περβολαριά
Μ’ άναψες φλόγα μέσα στην καρδιά

Το γιασεμί στο στήθος σου
Με τρέλανε κυρά μου
Να το μυρίσω θέλησα
Τσαπκίνα περιβολαριά
Και κάηκε η καρδιά μου.

Για πες μου ποιος στο χάρισε
Και το φοράς με πόθο
Το γιασεμί σου μ’ έκανε
Κρυφό καημό να νιώθω.

Περβολαριά γλυκιά περβολαριά
Μ’ άναψες φλόγα μέσα στην καρδιά
Μ’ άναψες φλόγα μέσα στην καρδιά
Περβολαριά γλυκιά περβολαριά.

5) <u>Μπερμπεριν</u>

μπερμπεριμ αλετλερι (του κουρέα τα εργαλεία)

μις κοκουιορ ελλερι (μοσχοβολούν τα χεριά του)

αμαντα μπερμπερ (αμάν κουρέα)

γκιονκσιου ντα μερμερ (στήθος σαν μάρμαρο)

ντονταγουντα αλ βαρ (τα χείλια του είναι κόκκινα)

γιαναγουντα μπαλ βαρ (στα μάγουλα του έχει μέλι)

μπερμπερ μπαιλντι (ο κουρέας λιποθύμησε)

κουζλαρ τσιλντιρντι (τα κορίτσια τρελαθήκαν)

μπερμπεριν αινασι βαρ (ο κουρέας έχει καθρέφτη)

νε γκιουζελ αμπλασι βαρ (τι ωραία αδελφή είσαι)

6) <u>Μπου ντερεντεν</u>

μπου ντερεντεν γκιετσελιμ (από αυτό τον λάκκο να περάσουμε)

κουζουλαρα γιντζε μπιτσελιμ (στα αρνιά να θερίσουμε τριφύλλι)

γκετιρ κουζ φουστανινι (φέρε κορίτσι το φόρεμα σου)

μαλιναντα φιετ μπιτσελιμ (στο ύφασμα να δούμε ποσό κοστίζει)

μπου ντερε ουζουν ντερε (αυτός ο λάκκος είναι μακρύς)

γκιολγκεσι σεριν ντερε (η σκιά του είναι δροσερή)

γκελ κουζουμ οτουραλουμ (έλα κορίτσι μου να καθίσουμε)

ζιουμπριουτ γκιμπι τσιμενε (όπως ένα λαμπερό γρασίδι)

κιζ ντινε ντιονε γιαρ ντιονε ντιονε (το κορίτσι χορεύοντας μαζί με την αγάπη)

γκελιν μι ολντουν γκενε (νύφη έγινες πάλι)

γκελιν ολντουν γκετζε (εκείνο το βράδυ που έγινες νύφη)

οιναρσιν ντιονε ντιονε (χόρευες στριφογυρίζοντας)

μπου ντεριν αρμουτου (του λάκκου η αχλαδιά)

κιζ σενιν αναν βαρμουιντι (εσύ κορίτσι μου είχες μάνα)

αναν μπαμπαν ολαιντι (αν είχες μάνα και πατέρα)

σενι μπανα βερειντι (εσένα να σε έδιναν σε μένα)

8) Από ξένο τόπο

Από ξένο τόπο κι από αλαργινό
Από ξένο τόπο κι από αλαργινό
Ήρθε ένα κορίτσι φως μου
Δώδεκα χρονών
Ήρθε ένα κορίτσι φως μου
Δεκαοχτώ χρονών.

Είχε μαύρα μάτια και σγουρά μαλλιά
Είχε μαύρα μάτια και σγουρά μαλλιά
Και στο μάγουλο της φως μου
Μια χρυσή ελιά
Και στο μάγουλο της φως μου
Μια χρυσή ελιά.

Δεν μου τη δανείζεις, δεν μου την πουλείς
Δεν μου τη δανείζεις, δεν μου την πουλείς
Τη ελίτσα που χεις φως μου
και με τυραννείς
Τη ελίτσα που χεις φως μου
και με τυραννείς.

Δε σου τη δανείζω
Δε σου την πουλώ
Την ελίτσα που χω φως μου
Μέσα στο λαιμό
Την ελίτσα που χω φως μου
Πάνω στο λαιμό.

Üsküdara gideriken aldıda bir yağmur

Φεύγοντας στο Ουσκουνταρ έβρεχε

Kâtibimin setiresi uzun eteği çamur

Το παλτό του μακρινό τα μπατζάκια με λασπωμένα

Kâtip uykudan uyanmış gözleri mahmur

Έχει λάγνο βλέμμα

Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır

Αυτός είναι δικός μου εγώ δικιά του

Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Του πάει το μπουκάμισο

Üsküdara gideriken bir mendil buldum

Φεύγοντας στο Ουσκουνταρ βρήκα ένα μαντίλι

Mendilini cerisine lokum doldurdum

Έβαλα λοκούμι στο μαντίλι

Kâtibimi arariken yanımda buldum

Όταν τον έψαχνα τον βρήκα κοντά μου

9) Ελένη κι αν πας στον ποταμό

Ελέν’ κι αν πας στον ποταμό
Ελένη για να πλένεις
Ελέν’ κι αν πας στον ποταμό
Ελένη για να πλένεις

Πάρε και τα ρουχάκια μου
Ελένη να τα πλένεις
Πάρε και τα ρουχάκια μου
Ελένη να τα πλένεις.

Να μην τα πλένεις με νερό
Μον’ με τα δάκρυα σου
Να μην τα πλένεις με νερό
Μον’ με τα δάκρυα σου

Και με το μοσχοσάπουνο
Που λούζεις τα μαλλιά σου
Και με το μοσχοσάπουνο
Που λούζεις τα μαλλιά σου.

Να μην τ’ απλώνεις σε δεντρί
Ουδέ σ’ ένα κλωνάρι
Να μην τ’ απλώνεις σε δεντρί
Ουδέ σ’ ένα κλωνάρι

Μον’ σε μια πικραμυγδαλιά
Που ανθίζει το Φλεβάρη
Μον’ σε μια πικραμυγδαλιά
Που ανθίζει το Φλεβάρη.

10) *<u>Σάλα σάνα</u>*

Σάλα σάνα μες τη σάλα
Τα μιλήσαμε
Να με πάρεις να σε πάρω
Συμφωνήσαμε.

Να με πάρεις να σε πάρω
Συμφωνήσαμε
Σάλα σάνα μες τη σάλα
Τα μιλήσαμε.

σαλα γιαβρουμ σαλα τζιτζιμ μεντιλινι (κούνα γιαβρι μου κούνα αγάπη μου το μαντήλι σου)

ακσιαμ ολντου γκιοντερ σανα σεβντιγιμι (βράδιασε στείλε την αγάπη μου)

γκιοντερμεσαν σεβντιγιμι (αν δεν στείλεις την αγάπη μου)

μαφ εντετζιμ γκιεντσλιγιμι (θα χαραμιστούν τα νιάτα μου)

μπαχτσιαλαρντα κεστανε (στους κήπους καστανά)

αχ ντιοκιουλιουρ τανε τανε (πέφτουν ένα ένα)

σιντικτα κουζλαρ πεκ ουντζουζ (τώρα τα κορίτσια είναι πολύ φθηνά)

αλαλουμ μπιρερ τανε (να πάρουμε από ένα)

11) Αμάν Δημητρούλα μου

Αμάν Δημητρούλα μου
Κούζουμ Δημητρούλα μου
Τα παραπονάκια μου
Θέλω να σου πω.

Μάτια σαν τα κάστανα
Μ’ έβαλαν στα βάσανα
Κι όλο από την πόρτα σου
Σιγοτραγουδώ.

Έχεις τσουκάλι πήλινο
Και βράζεις φασουλάδα
Κι εγώ απ’ τη λαχτάρα μου
Παίρνοντας τη κιθάρα μου
Σου κάνω πατινάδα.

Αμάν Δημητρούλα μου
Κούζουμ Δημητρούλα μου
Τα παραπονάκια μου
Θέλω να σου πω.

Μάτια σαν τα κάστανα
Μ’ έβαλαν στα βάσανα
Κι όλο από την πόρτα σου
Σιγοτραγουδώ.

12) <u>Στα ξένα τρέχω μα ο νους</u>

Στα ξένα τρέχω μα ο νους
Πάντα σε σένα τρέχει
Σε σένα που γεννήθηκα
Πατρίδα μου γλυκιά
Πατρίδα μου γλυκιά.

Μα αν με ξεχάσεις μια στιγμή
Κι άλλη πατρίδα κάνεις
Κατάρα και ανάθεμα
Θα έχεις από μένα
Εκεί που ζεις στα ξένα.

Γλυκιά πατρίδα
Κι αν ζω στα ξένα
Έρημος ξένος και μοναχός.
Καρδιά κι ο νους μου
Σε σένα τρέχουν
Μέρα και νύχτα παντοτινός.

Κι αν είναι γραφτό
Σε ξένη γη
Πατρίς να ξεψυχήσω
Με το γλυκό σου όνομα
Τον κόσμο θα αφήσω

Πατρίς γλυκιά πατρίδα μου
Σε σένα να ταφώ.
Πατρίς γλυκιά πατρίδα μου
Σε σένα να ταφώ.

13) Απόψε τα μεσάνυχτα

Απόψε τα μεσάνυχτα
Η ώρα περασμένη
Μου κλέψαν το βασιλικό
Να μεγαλώσει καρτερώ.

Απόψε τα μεσάνυχτα
Που βασιλεύαν τ’ άστρα
Μου κλέψαν το βασιλικό
Με την γυαλένια γλάστρα.

Σώπα κόρη μου μην κλαις
Για το βασιλικό σου
Εκείνος που στον έκλεψε
Ήταν αγαπητικός σου.

14) <u>Σμυρνιά μου πόλη</u>

Σμυρνιά μου πόλη εύσπλαχνη
Και πολυπαινεμένη
Σμυρνιά μου πόλη όμορφη
Και πολυπαινεμένη.

Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι
Οι Τούρκοι κι αν σε κάψανε
Να ναι καταραμένοι.

Γεια σου Σμυρνιά μ’
Γεια σου ξανθιά μ’

Στο καμπανέ όταν ανεβώ
Και στο καφέ αμάνι
Στο καμπανέ όταν ανεβώ
Και στο καφέ αμάνι

Ρετσίνα κι άγιος ο Θεός
Μαρίδα και ρεπάνι
Ρετσίνα κι άγιος ο Θεός
Μαρίδα και ρεπάνι

Γεια σου Σμυρνιά μ’
Γεια σου ξανθιά μ’

15) Κατιφές

καντιφε γιαστουγιουμ γιοκ (βελούδινο μαξιλάρι δεν έχω)

οντανα μπαστουγιουμ γιοκ (στο δωμάτιο σου δεν ήρθα)

κιταμπα ελ μπασαρουμ (στο κιτάπι βάζω το χέρι μου)

σεντεν μπασκα κιμσεμ γιοκ (δεν έχω άλλη εκτός από σένα)

καντιφεντεν κεσεσι (από βελούδο το πορτοφόλι του)

καιφεντεν γκελιρ σεσι (από το καφενείο έρχεται η φωνή)

οτουρμους κουμαρ οιναρ (κάθισε κι έπαιζε τζόγο)

τζιγιεριμιν κιοσεσι (της καρδίας μου η γωνιά)

τσαπκιν (τσαχπίνη)

ικι τσεσμε γιαν για να (δυο βρύσες δίπλα δίπλα)

σου ιτστιμ κανα κανα (ήπια νερό ώσπου να χορτάσω)

σενι ντογουραν ανα (εσένα που σε γέννησε αυτή η μανά)

ολσουν μπανα ολσουν ντα μπανα καινανα (αυτή η μάνα που σε γέννησε να γίνει πεθερά μου)

ιντιμ χαβουζ μπασινα (κατέβηκα στο κεφάλι της χαβούζας)

γαζι γαιζντουμ τασινα (έγραψα πάνω στην πέτρα σου)

γκελεν γκετσεν οκουσουν (να διαβάσουν όσοι πάνε κι έρχονται)

νελερ γκελντι αχ νελερ γκελντι μπασιμα (αχ τι ήρθαν στο κεφάλι μου)

16) <u>Ράμπι</u>

τσαντιριμιν ιουστιουνε σιουπ ντεντι νταμναντι (πάνω στο τσαντίρι μου έπεσαν σταγόνες)

αλαχ τζανινι αλμαντι αλμαντι (ο Θεός δεν πήρε την ψυχή μου)

βερεσιε βερε βερε καλμαντι καλμαντι (δίνε δίνε δανεικά δεν έμεινε τίποτα)

ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι μασιαλαχ (ραμπι ραπμι σκόρδα να χει)

σιουρ τζεσβει γκιουμνεσιν γκιουμνεσιν (βαλε το μπρίκι να φουσκώσει)

ιτσιντεκι μαγκο λαρ οινασιν οινασιν (τα παιδία που είναι μέσα να χορέψουν)

ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι ραμπι μασαλλα

Çadırımın üstüne şıp dedi damladı

Allah canımı almadı almadı

Veresiye vere vere kalmadı kalmadı

Allah canimi almadı almadı

Hey rampi rampi,

Rampi rampi rampi rampi maşallah

Sürü sürü cezveler kaynasın kaynasın

Sürüverin cezveler kaynasın kaynasın

Hanımların göbeği oynasın oynasın

Hey rampi rampi,

Rampi rampi rampi rampi maşallah

.

17) Φλιτζάν

φιλτζανι τασταν ογιαρλαρ (το φλιτζάνι από πέτρα το σκαλίζουν)

ιτσινε μαστιχα κογιαρλαρ (μέσα βάζουν μαστίχα)

ιτσινε μπαντεμ κογιαρλαρ (μέσα βάζουν αμύγδαλα)

φιλταγιν μπιρνταλου πεμπε (του φλιτζανιού το ένα κλαδί είναι ροζ)

βαλαχι γκιουνιουμ βαρ σεντε (μα το Θεό σε σένα είναι η ψυχή μου)

ολιουρουμ αργιλμαμ σεντεν (πεθαίνω δεν χωρίζω από σένα)

φιλτζαν φιλτζανα εβροπα μπιρ για να (φλιτζάνι η Ευρώπη στην μια πλευρά)

ανασινι βερ μπανα (τη μάνα δώσε σε μένα)

κουζουνου ντα γουβανα (και το κορίτσι στον γιουβανη)

ονταλαρι γιαν για να (τα δωμάτια δίπλα δίπλα)

μουμναρ (μουμλαρ) σιαμντανα (τα κεριά στα κηροπήγια)

Fincanı taştan oyarlar balam oyarlar,

İçine bade koyarlar.

Sen bize gelme duyarlar balam duyarlar.

Sen kimin canısın canı,

Sen yine doldur Fincanı.

Fincanı rafa dizerler balam dizerler,

İçine bade süzerler.

Sen bize gelme sezerler balam sezerler.

Sen kimin canısın canı,

Sen yine doldur Fincanı.

Fincanın dibi düz olur balam düz olur,

Sen bize gelme söz olur.

Bir kadeh bade az olur balam az olur.

Sen kimin canısın canı,

Sen yine doldur Fincanı

18) Α Χαμάμτζι

α χαμαμτζι μπου χαμαμα (βρε λουτροκατοχε σ’ αυτό το λουτρό)

γκιουζελερντεν κιμ γκελιρ (από τις όμορφες πια έρχεται)

μπεκλε χαμαμ καπουσουμου (περίμενε στου λουτρού την πόρτα)

μπεκλε σεβντιγιμ γκελιρ (περίμενε έρχεται η αγάπη μου)

νε αραρουμ νε σοραρουμ (ούτε ψάχνω ούτε ρωτώ)

γκιουντε γιουζ μπιν τζιαν γκελιρ (την ημέρα έρχονται εκατό χιλιάδες ψυχές)

Έλα να τα μοιραστούμε

Έλα να τα μοιραστούμε
Τα δικά μου βάσανα
Αν δεν ήσουν συ αιτία
Και γω δεν τα πάθαινα.

Πες μου φως μου τη αλήθεια
Μ’ αγαπάς ή με γελάς;
Ή με έχεις παιχνιδάκι
Τον καιρό σου να περνάς;
Ή με μένα κοροϊδεύεις
Τον καιρό σου να περνάς;

19) <u>Σουγιά γκίντερ</u>

σουγια γκιντερ σου τεστισι ελιντε (πάει στο νερό με τη στάμνα στο χέρι)

αλερ γκιιμις ετεκλερι μπελιντε (φόρεσε τα κόκκινα και οι άκρες της φούστας της είναι στη μέση της)

σουγια γκιντερ σουτεστις ντολντουρουρ (στο νερό πάει και γεμίζει τη στάμνα)

τεστισιν αγζουνα γκιουλερ ουιντουρουρ (στο στόμιο της στάμνας βάζει τριαντάφυλλο)

εβρεδικη τζιουμνε αλαμ ντιλιντε (Ευρυδίκη είσαι στο στόμα του κόσμου)

αμαν τνα γιαχια σεν γκιουλιου γκιουλντεν αιρμα (αμάν γιαχια εσύ μην χωρίζεις το τριαντάφυλλο από την τριανταφυλλιά)

αμαν γιαχια σεν μερακ εντιπτα καιρμα (αμάν γιαχια εσύ μην βάζεις μέσα σου την θλίψη)

20) Σολντουμ αρτκ

σολντουμ αρτικ ατεσιμ ναν (χλόμιασα από τον πυρετό)

ντιοντα μπιρ μπακ χαλιμε (γύρνα και δες τα χάλια μου)

ντερντεν αλνταντιμ καπουλντουμ (ποιος με ξεγέλασε και πιάστηκα σε σένα)

σεν γκιμπι μπιρ ζαλιμε (σε σένα την ξελογιάστρα)

ντεγιλαρ κιουλ ολμαζ ατες γιανμανταν (λένε ότι στάχτη δεν υπάρχει αν δεν ανάψει φωτιά)

ντενιζλερ ντουρουλμαζ νταλγκαλανμανταν (οι θάλασσες δεν ηρεμούν αν δεν σηκωθεί κύμα)

μπιρ γκιουν γκετσμιορ σενι αγκμανταν (μια μέρα δεν περνά αν δεν σε σκεφτώ)

κολαριμ μποινοθνα χαλκαλανμανταν (τα χέρια μου αν δεν τυλιχτούν στο λαιμό σου)

21) <u>Τ’ Άρχοντω ο γιος παντρεύεται</u>

Τ’ Άρχόντω ο γιος
Τ’ Άρχόντω ο γιος παντρεύεται
Τ’ Άρχόντω ο γιος
Του άρχοντα ο γιος παντρεύεται.

Και παίρνει προσφυγούλα
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Και παίρνει προσφυγούλα
Σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Σαν τ’ άκουσε
Σαν τ’ άκουσε η πεθερά
Τα δέντρα ξεριζώνει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Τα δέντρα ξεριζώνει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Πιάνει δυο φι-
Πιάνει δυο φίδια ζωντανά
Πιάνει τα τηγανίζει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Πιάνει τα τηγανίζει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Κάτσε νύφη
Κάτσε νύφη να φας φαί
Ψάρια τηγανισμένα
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Ψάρια τηγανισμένα
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Από τη μα-
Από τη μάνα μου έρχομαι
Και είμαι χορτασμένη
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου

Και είμαι χορτασμένη
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Αλλά για το
Αλλά για το χατίρι σου
Δυο πιρουνιές θα πάρω
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Δυο πιρουνιές θα πάρω
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Και με τη πρω-
Και με τη πρώτη πιρουνιά
Καρδιά της φαρμακώθη
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Καρδιά τη φαρμακώθη
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Γονατιστή
Γονατιστή, αρκουδιστή
Στην πεθερά πηγαίνει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Στην πεθερά πηγαίνει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Λίγο νερό
Λίγο νερό για φέρτε μου
Γιατί η καρδιά μου σβήνει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Γιατί η καρδιά μου σβήνει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Εμείς εδώ
Εμείς εδώ στο τόπο μας
Νύφες το κουβαλούνε
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Νύφες το κουβαλούνε
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Γονατιστή
Γονατιστή αρκουδιστή
Στον άντρα της πηγαίνει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Στον άντρα της πηγαίνει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

Ώσπου να πάει
Ώσπου να πάει να βρει νερό
Στην αγκαλιά του σβήνει
Προσφυγούλα μαυρομάτα μου
Στην αγκαλιά του σβήνει
Προσφυγούλα σε κλαιν’ τα μάτια μου.

22) Δώδεκα ευζωνάκια

Δώδεκα ευζωνάκια αποφασίσανε
στον πόλεμο να πάνε Παναγιά μου
να πολεμήσουνε

Στο δρόμο που πηγαίναν στη Μαύρη θάλασσα
μαύρη φουρτούνα πιάνει Παναγιά μου
και σκίζει τα πανιά

Δεν κλαίγω το καράβι δεν κλαίγω τα πανιά
κλαίγω τον καπετάνιο Παναγιά μου
με δώδεκα παιδιά

23) ‘Έχε γεια Παναγιά (πάντα γεια)

Στο Γαλατά ψιλή βροχή και στα Ταταύλα μπόρα
βασίλισσα των κοριτσιών είναι η Μαυροφόρα.

Έχε γεια πάντα γεια τα μιλήσαμε,
όνειρο ήτανε, τα λησμονήσαμε.

Στο Γαλατά θα πιω κρασί, στην Πόλη θα μεθύσω,
και μέσα στο Γεντί Κουλέ κοπέλα θ’ αγαπήσω.

Έχε γεια πάντα γεια τα μιλήσαμε,
όνειρο ήτανε, τα λησμονήσαμε

Γεντί Κουλέ και Θεραπειά, Ταταύλα και Νιχώρι,
αυτά τα τέσσερα χωριά ’μορφαίνουνε την Πόλη.

Έχε γεια Παναγιά τα μιλήσαμε,
όνειρο ήτανε, τα λησμονήσαμε

3° ΚΕΦΑΛΑΙΟ:Η μεταβολή στην μουσική εκτέλεση των τραγουδιών ανάμεσα στις δυο γενιές.

3.1 Συγκρίσεις και παρατηρήσεις.

Τόσο από τις συνεντεύξεις, όσο και από τα τραγούδια που ακούσαμε από την Αρχοντή, την Κλεονίκη και σε ένα πολύ μικρό απόσπασμα από τον Δημήτρη, δημιουργούνται κάποιες παρατηρήσεις, κάποιες αναμενόμενες συγκρίσεις και κάποια συμπεράσματα.

Όσον αφορά τις συνεντεύξεις, παρατηρούμε μια περιγραφή της καθημερινότητας και των ασχολιών (κεφ. 2.3 και 2.4). Ακόμη η Κλεονίκη μας καταθέτει ότι θυμάται από τις διηγήσεις της μητέρας της, για το Μιχαλίτσι και την ζωή. Πράγματα φυσικά που συμπίπτουν με τις πληροφορίες της Αρχοντούλας. Όλα διακατέχονται από μια αγάπη κι ένα σεβασμό για τις ρίζες και την πατρίδα, τόσο από τη μάνα, όσο και από την κόρη (κεφ. 2.3,σελ: 23 και κεφ. 2.4, σελ: 25). Στις δύο συνεντεύξεις ακόμη, παρατηρούμε δύο γυναίκες τόσο συγγενείς κι όμως τόσο διαφορετικές στα βιώματα τους. Βλέπουμε όμως πώς πολλά από τα βιώματα αυτά, έχουν περάσει από τη μητέρα στην κόρη τόσο φυσικά και ασυναίσθητα.

Όσον αφορά τα τραγούδια τόσο της Αρχοντούλας, όσο και της Κλεονίκης, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω (κεφ. 2.5, σελ:25 και κεφ. 2.7, σελ:43), αυτό που έχουμε να παρατηρήσουμε αρχικά, είναι πως δεν είχαν κάποια συγκεκριμένη λειτουργικότητα μέσα στη ζωή των ανθρώπων αυτών. Τραγουδιόταν γενικά σε διάφορες περιστάσεις της ζωής τους, ανάλογα με τα συναισθήματα και τις επιθυμίες τους βέβαια. Ο σκοπός τους δηλαδή ήταν συμμετοχικός στις κοινωνικές συγκεντρώσεις και όχι τελετουργικός, πιθανό δείγμα μιας πρώτης αστικοποίησης στο πρώτο Μιχαλίτσι. Επίσης τα τραγούδια που ηχογραφήθηκαν, είναι τραγούδια αποκλειστικά και μόνο δικά τους προσφυγικά καθώς, όπως

αναφέραμε και παραπάνω (κεφ. 2.3,σελ: 23 και κεφ. 2.4, σελ: 25) οι πρόσφυγες δεν συνήθιζαν να αναπαράγουν ντόπια τραγούδια της Νέας Ζίχνης, για τον πιθανό λόγο ότι τα τραγούδια τους και η επιλεκτική τους επιτέλεση, αποτελούσαν μεταφορά της ταυτότητας τους στο χωροχρόνο. Παρακάτω θα σχολιάσουμε τα έξι κοινά τραγούδια της Αρχοντούλας, της Κλεονίκης και του Δημήτρη.

1) *Δώδεκα ευζωνάκια*

Εδώ έχουμε αναπαραγωγή του γνωστού τραγουδιού. Μουσικά δεν παρατηρούμε κάποια μετατροπή από την Αρχοντούλα στην Κλεονίκη. Στιχουργικά η δεύτερη δεν αναπαράγει τον τελευταίο στίχο (‘’Βοήθα Παναγιά μου…’’) . Στην Αρχοντούλα επίσης, παρατηρούμε ένα ‘’φλερτάρισμα’’ με την καθαρεύουσα (‘’δρόμον’’, ‘’γλιτώσομε’’) πιθανό κατάλοιπο της εκπαίδευσης της από το δημοτικό, αλλά και μια συγκοπτόμενη διάθεση σε κάποιες λέξεις (‘’μόν’ κλαίω τον καπτάνιο’’), μια αβίαστη σύμπραξη της αστικής καθαρεύουσας με το λαϊκό ιδίωμα.

2) *Παραπονιάρικο μου*

Σε αυτό το σημείο ακούμε μια αναπαραγωγή ενός τραγουδιού, το οποίο ξεκινά με ίδιους στίχους τόσο στην Αρχοντούλα, όσο και στην Κλεονίκη αλλά με διαφορετική μελωδία. Στη συνέχεια η διαφοροποίηση επεκτείνεται και στιχουργικά. Έτσι προκύπτουν δύο διαφορετικά τραγούδια και τα δύο βέβαια στο ρυθμό των ⅞.

3) *Να χα ένα ταχυδρόμο*

Αυτό το τραγούδι το ακούμε και από τις δύο γιαγιάδες μαζί, και όχι σε ξεχωριστή αναπαραγωγή από τη μια και από την άλλη. Σε ρυθμό ¾ ακούμε μητέρα και κόρη να τραγουδούν συμπληρώνοντας η μια την άλλη στιχουργικά.

4) *Στα ξένα τρέχω μα ο νους*

Ένα τραγούδι από την πατρίδα. Οι στίχοι του φανερώνουν ξεκάθαρα την λησμονιά και την ελπίδα της επιστροφής στην πατρίδα. Το ακούμε ολοκληρωμένο από την Αρχοντή. Στην εκτέλεση της Κλεονίκης λείπουν κάποιοι στίχοι (‘’αχ πότε θα σε ξαναδώ’’ … ’’με την ευχή μου’’) όπως συμπεραίνουμε από το νόημα τους. Πιθανόν απλά ξεχάστηκαν καθώς στην εκτέλεση της Αρχοντούλας συμμετέχει και η Κλεονίκη. Και στις δύο αυτές εκτελέσεις όμως εντοπίζουμε την ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει το συγκεκριμένο τραγούδι στην αλλαγή του ρυθμού του. Ότι δηλαδή ξεκινά με ρυθμό ¾, συνεχίζει στα 2/4 όπου και ολοκληρώνει με αυτό το ρυθμό.

5) *Σμυρνιά μου πόλη*

Το συγκεκριμένο τραγούδι το ακούμε από την Αρχοντή, από την Κλεονίκη αλλά και από τον Δημήτρη. Τον πατέρα της Κλεονίκης και τον άντρα της Αρχοντούλας. Στιχουργικά στο τραγούδι δεν υπάρχει καμία μεταβολή μεταξύ των τριών. Απλά ολοκληρωμένο ακούγεται από την Κλεονίκη. Είναι ένα τραγούδι στο ρυθμό των 7/8 που μιλάει πάλι για την αλησμόνητη πατρίδα.
Αυτό που αξίζει να παρατηρήσουμε είναι η απόδοση της υφής του τραγουδιού και η μεταβολή της μέσα στο χρόνο αλλά και μεταξύ ίσως των φύλων. Ότι δηλαδή στον παππού ακούμε μια απόδοση του τραγουδιού με αισθητική και ύφος σαφώς επηρεασμένα από την βυζαντινή μουσική και τη μεταγενέστερη διάδραση της με την οθωμανική. Με μελωδικά διαστήματα τραγουδισμένα με περισσότερη λεπτομέρεια και σαφήνεια που δεν εντάσσονται στο συγκερασμένο δυτικοευρωπαϊκό σύστημα του μείζονος και ελάσσονος τρόπου, αλλά παραπέμπουν στον κόσμο του ανατολικού μακάμ, καθώς επίσης και μια υφή που μπορεί να συγκινεί βαθιά.
Στην Αρχοντούλα αυτό το ύφος παρατηρούμε ότι παραμένει, όχι όμως σε αυτό το βαθμό και τόσο έντονα. Όσο για την υφή και τα διαστήματα, κι αυτά δεν είναι τόσο ξεκάθαρα όσο στον παππού. Έτσι φτάνοντας στην Κλεονίκη, στην εκτέλεση που αξίζει να σημειωθεί ότι είναι αρκετά χρόνια μετά, ακούμε το τραγούδι αρκετά ‘’εξευρωπαϊσμένο’’ και συγκερασμένο. Προσπαθώντας να

ενταχθεί στα ακούσματα του αστικού τραγουδιού της εποχής της, του μείζονος και ελάσσονος τρόπου έχει ελάχιστα στοιχεία του ύφους που είχε στην εκτέλεση του πατέρα της. Έτσι βλέπουμε μέσα σε τρεις εκτελέσεις του ίδιου τραγουδιού την μετατροπή και την απώλεια κάποιων πληροφοριών λόγω των διαφόρων συνθηκών και της αλλαγής του χώρου και του χρόνου.

6) *Προσευχή του Χότζα*

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε και στην αναπαραγωγή της προσευχής του Χότζα από τον μιναρέ, όπου ο παππούς θυμόταν και απέδωσε με όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω, τόσο στην υφή, όσο και στο ύφος. Η προσευχή είναι στα αραβικά και μιλά για το Θεό ο οποίος είναι ένας και καλεί τον κόσμο για προσευχή.

7) *Κατιφές*

Το τελευταίο κομμάτι είναι ο κατιφές. Το ακούμε μια φορά από τον παππού και μια φορά από την κόρη του, Κλεονίκη στα τούρκικα. Οι παρατηρήσεις και οι διαφορές σε αυτό το τραγούδι είναι ίδιες με αυτές στο τραγούδι ‘’Σμυρνιά μου πόλη’’ και ίσως ακόμη πιο έντονες καθώς δεν υπάρχει ο ‘’ενδιάμεσος κρίκος απόδοσης’’ της Αρχοντούλας. Ο ‘’ανατολίτικος και οθωμανικός’’ τρόπος εκτέλεση του Δημήτρη αντιπαρέρχεται σε αυτόν της Κλεονίκης, ο οποίος φλερτάρει με το δυτικό σύστημα του μείζονος και ελάσσονος τρόπου. Το ύφος φυσικά είναι αντίστοιχο.

3.2 Συμπεράσματα. Η μουσική διατήρηση και μεταβολή και ο κοινωνικός της ρόλος.

Βλέπουμε μέσα σε λίγες γενιές και σε μικρά παραδείγματα, πώς κάποια πράγματα στη μουσική διατηρούνται (η γλώσσα, ο ρυθμός, η νοσταλγία για την πατρίδα, ακόμη κι αν οι επόμενες γενιές δεν την έζησαν) και πώς κάποια άλλα μετατρέπονται (ύφος, υφή κτλ). Συνήθως η διατήρηση σχετίζεται με την διατήρηση της ιδιαιτερότητας της ταυτότητας και της διαφοροποίησης από τον χωροχρόνο. Τη σύνδεση της ομάδας εσωτερικά και με το χωροχρόνο προέλευσης. Από την άλλη η μεταβολή σχετίζεται με την προσαρμογή στη νέα κοινωνική συνθήκη και την ευκολότερη επιτέλεση των τραγουδιών. Ο κοινωνικός ρόλος της μουσικής βέβαια δεν σταματά να αποτελεί στοιχείο της μουσικής επιτέλεσης. Αυτά τα οποία διαφοροποιούνται (ύφος, υφή κτλ) δεν χάνονται, απλά μεταβάλλονται μέσα στον χρόνο και στον χώρο. Προσαρμόζονται κι εντάσσονται μέσα στις υπάρχουσες συνθήκες και επιρροές. Άλλες φορές εξελίσσονται δημιουργικά κι άλλες πάλι δείχνουν να χάνουν σημαντικές ιδιαιτερότητες που βρίσκει κανείς στην αρχική τους μορφή. Η αρχική τους μορφή συνήθως έχει να κάνει με το ανατολικό σύστημα το οποίο ανοίγει πάρα πολλούς δρόμους και ορίζοντες στη μουσική εξέλιξη γενικότερα. Σε αυτή την περίπτωση η εξέλιξη με βάση το ευρωπαϊκό σύστημα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ‘’απλοποίηση’’ για χάρη μιας ευκολίας στην προσέγγιση λόγω του διαφορετικού χωροχρόνου και όχι εξέλιξη αυτής καθαυτής της αρχικής φόρμας.

Παράρτημα[i]

Αὐξ. ἀριθμὸς

1) 2β-ον Τάγμα Πεζικοῦ

2) _____

ΦΥΛΛΟΝ ΠΟΡΕΙΑΣ

Ὁ φέρων τὸ παρὸν ἔφεδρος τοῦ (α) 2β-ου Τάγματος

τοῦ(β) 2β-ου Στρατολογικοῦ διαμερίσματος τοποθετεῖται εἰς τὸ

(γ) IX Συνορ. Τομέα. Μόνιμον Ὀδηγιῶν

καὶ ὀφείλει ἐν περιπτώσει κηρύξεως ἐπιστρατεύσεως, ἢ εἰδικῆς τούτου προσκλήσεως, χωρὶς νὰ ἀναμένῃ ἑτέραν ἀτομικὴν εἰδοποίησιν, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ Σῶμα του τοῦτο, ὅπου ἔχει τοποθετηθῇ ἐν ἐπιστρατεύσει, ἐκτὸς ἐὰν εἰδικὴ προκήρυξις ἢ ἄλλη διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου ὁρίσῃ νὰ παρουσιασθῇ εἰς ἄλλο Σῶμα.

Ὀνοματεπώνυμον: Ἐυαγγελίδης Δημήτριος

Ὄνομα πατρός: Εὐμορίου

Στρατολ. Γραφεῖον: Θέρμας

Σῶμα ἢ Ὅπλον: Πεζικόν

Κλάσις ἐπιστρατεύσεως: 1914.

Βαθμὸς: Ἐφεδρικοῦ τμ.

Εἰδικότης ἀποκτηθεῖσα εἰς τὸ στράτευμα (5): Ἀκροβολιστής

Εἶναι ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ μητρῶον ἀρρένων

Τῆς Κοινότητος: Ρλβ. κατ.

Τοῦ Δήμου: _____

Τοῦ Νομοῦ: Θεσσαλίας

Διαμένει εἰς

Πόλις ἢ Χωρίον (καὶ Διεύθυνσις): Ὁμολίου

Τοῦ Δήμου ἢ Κοινότητος: _____

Τοῦ Νομοῦ: _____

Ἐν Θεσσαλ. τῇ 9 Μαρτίου 1929

Ὁ χορηγήσας τὸ φύλλον πορείας

Περίπτωσις

Καθ' ἣν ὁ ἔφεδρος δὲν δύναται νὰ παρουσιασθῇ ἐγκαίρως ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ Σῶμα του ἢ ἕνεκα ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας.

Οὗτος τότε ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ Φρουραρχεῖον ἢ τὴν Ἀστυνομίαν διὰ νὰ βεβαιωθῇ τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτ

Βεβαιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ὁ ἄνω ἔφεδρος εὑρίσκ ἐνταῦθα καὶ διετάχθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως διὰ τὸ Σῶ

Ἐν _____ τῇ _____ 19

Ὁ _____

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΟΙΚΙΝΗΤΟΝ ΔΡ. 1 ΜΙΑΣ

ΑΙΗΓΕΙΤΑΙ

(α) Ἐγγράφεται τὸ ὅπλον ἢ Σῶμα εἰς ὃ ἀνήκει ὁ ἔφεδρος.

(β) Ἐγγράφεται τὸ Στρατολ. διαμέρισμα εἰς ὃ ἀνήκει.

(γ) Ἐγγράφεται ἡ Μονὰς εἰς ἣν ἐτοποθετήθη ὡς ἔφεδρος.

Ἐπιστρέφεται ἐν Λάρισσῃ τῇ 9-6-36

Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποκοπτόμενον δίδεται εἰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός.

8 Ιουν. τοῦ ἔτους 1925 ἡ κατὰ τὰ ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ ἀπὸ 3 Ἀπριλίου 1922 ψηφίσματος τῆς Δ΄ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως «περὶ ἱδρύσεως Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἔλεγχον τῶν δηλώσεων ἐγκαταλειφθεισῶν ἐν Τουρκίᾳ περιουσιῶν ὑπὸ ἀνταλλαξίμων ὁμογενῶν καὶ καταβολῆς ποσοστοῦ, συσταθεῖσα ἐκτιμητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Κοινότητος Μικρομυσῶν, συγκειμένου ἐκ τοῦ Προέδρου αὐτῆς Μιχαήλ Γιαννιδῆ καὶ τῶν μελῶν Φιλίππου Τσαμπούρου καὶ Βελιό Πετρόμαρη παρισταμένου καὶ τοῦ Γραμματέως Κωνσταντίνου Μοσχοπούλου,

Συνελθοῦσα ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ τῆς ὁρισθέντι τόπῳ συνεδριάσεων, ἵνα ἐξακριβώσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὴν παρὰ τοῦ ὡς ἄνω δηλοῦντος παρισταμένου αὐτοπροσώπως ἐνώπιον αὐτῆς ~~ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τοῦ παρισταμένου πληρεξουσίου καὶ ἀντιλήπτου αὐτοῦ~~ κ. _____ ἐγκαταλειφθεῖσαν ἐν Μικρομυσῶν τῆς Τουρκίας κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν καὶ καθορίσῃ τὸ ἐλάχιστον ποσόν, τὸ ὁποῖον οὗτος δικαιοῦται νὰ λάβῃ καὶ

λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν

τὴν ἀπὸ 3/1/25 δήλωσιν τοῦ εἰρημένου μετὰ τῶν προσηρτημένων αὐτῇ ἢ προσαχθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἢ πληρεξουσίου ἐγγράφων κυριότητος _____

τὰς πληροφορίας ἃς ἔλαβε παρὰ _____

καὶ στηριζομένη κυρίως εἰς τὰς προσωπικὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν μελῶν της;

Σκεφθεῖσα

Ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις τῆς εἰρημένης δηλώσεως ἀνηκούσης εἰς ἀνταλλάξιμον δικαιοῦχον ὁμογενῆ, ὑπάγεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ δέον νὰ γίνῃ τύποις δεκτή.

Ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τῆς δηλώσεως, τὰ προσαχθέντα ἔγγραφα, αἱ γνῶσις τῶν μελῶν της ἀρκούντως ἐμόρφωσαν τὴν πεποίθησιν παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ ὅτι ὁ ἀνωτέρω καὶ ἐν τῇ δηλώσῃ φερόμενος δικαιοῦχος Δημήτριος Μεραμπάς ἐγκατέλιπεν ἐν Τουρκίᾳ ἀκίνητον μὲν περιουσίαν ἀξίας τοὐλάχιστον λιρῶν χρυσῶν Τουρκικῶν 445, κινητὴν δὲ περιουσίαν ἀξίας λιρῶν χρυσῶν Τουρκικῶν 220

Διὰ ταῦτα

δεχομένη ~~τὴν ἀπὸ~~ ἐν μέρει τὴν ἀπὸ 3/1/25 δήλωσιν τοῦ Δημητρίου Μεραμπᾶ ὁρίζει καὶ ἐκτιμᾷ προσωρινῶς τὴν ἀξίαν τῆς παρ' αὐτοῦ ἐγκαταλειφθείσης ὡς ἄνω περιουσίας, τῆς μὲν ἀκινήτου εἰς λίρας Τουρκίας χρυσᾶς Ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε 445
πρόσθετα 5% τοῦ ἄρθρου 24 66
τῆς δὲ κινητῆς εἰς λίρας Τουρκίας χρυσᾶς 220
ἤτοι ἐν συνόλῳ εἰς λίρας Τουρκίας χρυσᾶς . Ἑπτακόσιαι τριάκοντα ἕνα 731
ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τὰ 75%

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς
Κ. Μοσχοπούλος

Τὰ μέλη
Φίλιππος Τσαμπούρος
Βελιὸ Πετρόμαρη

καὶ Κληρονόμοι ἢ Συνιδιοκτῆται
Κληρονομικὰ συνδιοκτησίας μερίδια Δικαιοῦχοι
Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων χρημάτων
α΄. Ὁ αὐτὸς Δημήτριος 182 6
β΄. Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος 182 6
γ΄. Ἡ αὐτὴ Γεωργία 182 6
δ΄. Ἡ αὐτὴ Ἑλένη Καραγιάννη 92 4
ε΄. Ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἀθανασία 91 4
Σύνολον 731 7

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ

ΕΚΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τῆς Κοινότητος ~~τῆς~~ Μιχαηλιτσίου Βοΐου Ἐκκλ. Ἐπαρχίας Νικαίας

ΠΡΑΞΙΣ

Ἀριθ. πρωτ. Δηλώσεως 121 Ἀριθ. πράξεως 19

Χρονολογία πρωτ. Δηλώσεως 3/11/25

Ὀνομστεπώνυμον δηλοῦντος Δημήτριος Μπρεμιόδης

Τόπος καταγωγῆς του καὶ ἐπάγγελμα ὅπερ ἤσκει αὐτόθι, Μιχαηλίτσιον Βοΐου Γεωργός.

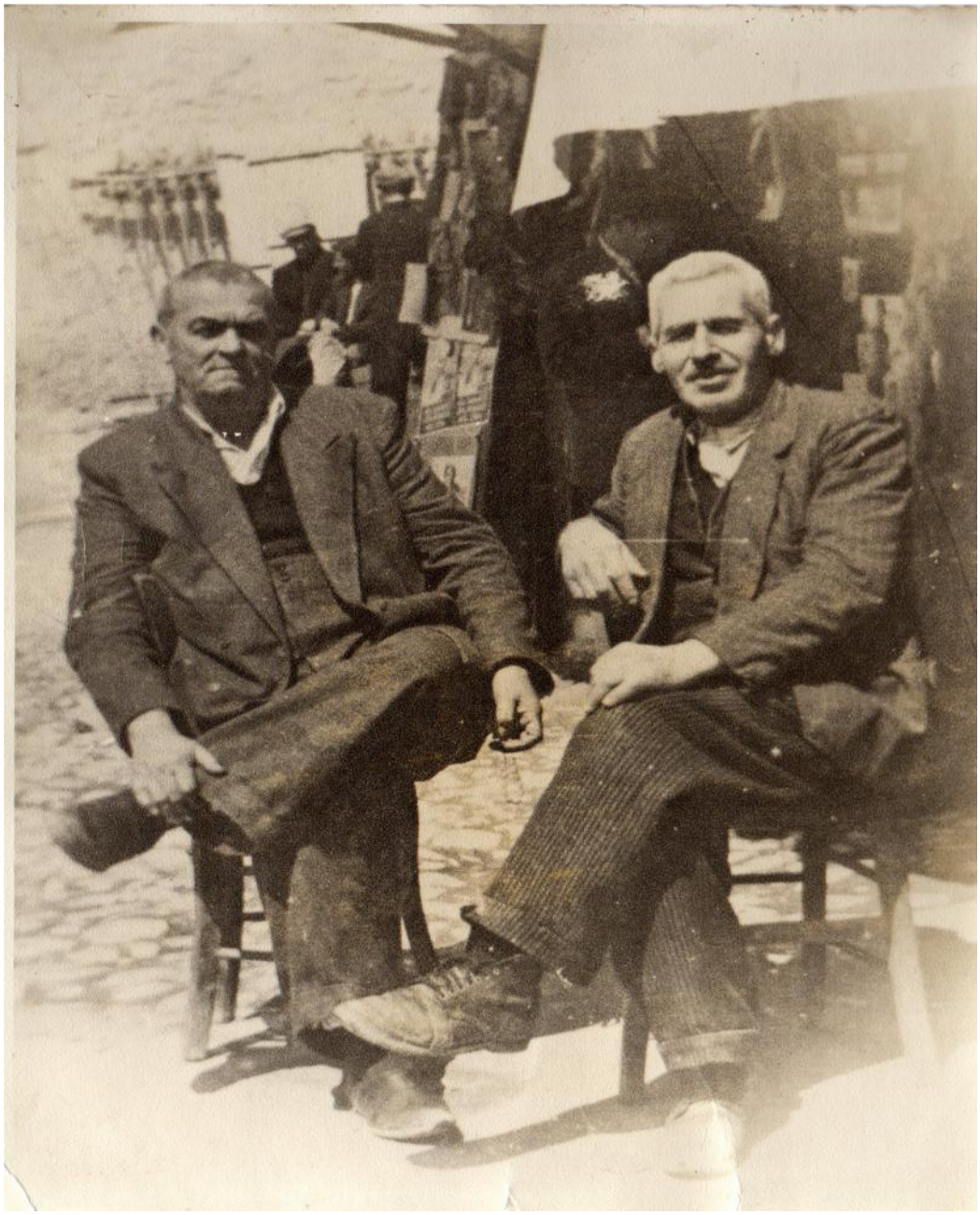

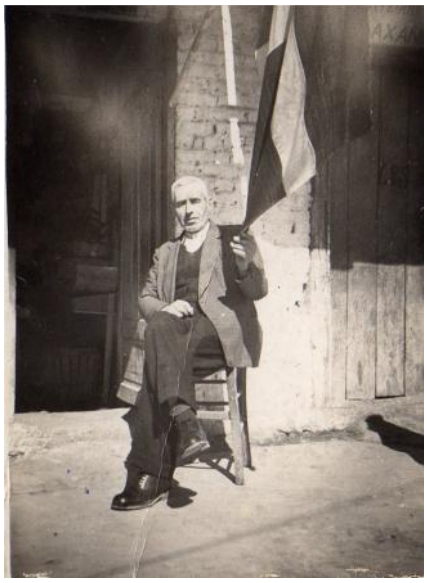

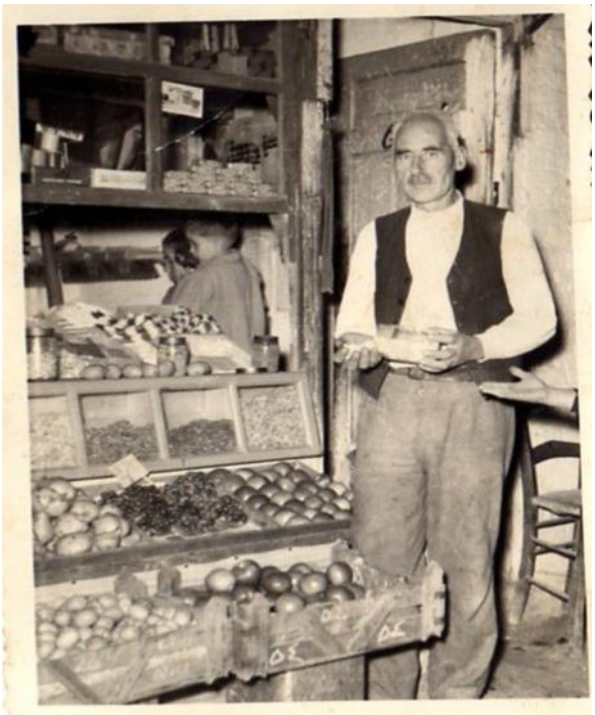

ψωμί	12	ψωμί	24	ψωμί	24
Ρίζι	34	πορτοκάλ.	50	ύφασμα	25
Άλας	10	λάχανα	73		
Γιαούρτι	30	Σάλτσα	24		
Καφές	22		171		49
	108				
	171				
	49				
	328				
βλ. χέρι	162				
	490				
παλάτες κοτοπουλιάς	30				
Κιμάς	100				
πορτοκάλ.	45				
γιαούρτι	30				
ψωμί	36				
καλαίσ.	25				
	266				
	490				
	756				

4250
250
4500
1000
3500

4250
250
4500
1000
3500

490
266
756

4500
1000
3500
~~4250~~

[i] **Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από το προσωπικό αρχείο της οικογένειας Ασλάνογλου και Στεφανίδη**

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- **Αντωνοπούλου Σία, 1997:** ***Μικρά Ασία. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες, 19ος αι.-1919. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο ελληνικό έθνος,*** **Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997**

- **Κάλφογλους Ιωάννης, 2002:** ***Ιστορική γεωγραφία της μικρασιατικής χερσονήσου,*** **Κέντρο μικρασιατικών σπουδών, Αθήνα, 2002**

- **Κοντογιάννης Παντ. Μ.,** ***Γεωγραφία της Μικράς Ασίας.,*** **Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήναι 1921, Ανατύπωσις 1995**

- **Οικουμενικόν Πατριαρχείον,** ***Μαύρη Βίβλος Διωγμών και Μαρτυρίων του εν Τουρκία Ελληνισμού (1914 – 1918),*** **εν Κωνσταντινουπόλει, 1919, Ανατύπωση, Εκδόσεις Αρσενίδη**

- **Σύλλογος Οι φίλοι της μουσικής- ερευνητικό πρόγραμμα <<Θράκη>>, 1999:** ***Μουσικές της Θράκης. Μια διεπιστημονική προσέγγιση: Έβρος,*** **Αθήνα, 1999**

- **Baud- Bovy Samuel, 1996:** ***Δοκίμιο για το ελληνικό δημοτικό τραγούδι, Σημείωμα του Ανωγειανάκη Φοίβου,*** **Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 3η έκδοση, Ναύπλιο, 1996**

Ξένη

- **Kuper Adam and Kuper Jessica (ed), 1989: *The social science encyclopedia,* Routledge , 2nd ed., London and New York, 1989**
- **Eco Umberto, 1994: *Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία,* μετάφραση και εισαγωγή Κονδύλη Μαριάννα, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα, 1994**

Αρχειακές πηγές και προσωπικές συνεντεύξεις

- **Ηχογραφήσεις οικογενειακού αρχείου:**

  α) Ηχογράφηση συνεντεύξεων και τραγουδιών της Αρχοντούλας Στεφανίδου μεταξύ 1990- 1991, και του Δημήτρη Στεφανίδη το 1981,από το προσωπικό αρχείο του Δημήτρη Ασλάνογλου

  β) Προσωπική ηχογράφηση συνέντευξης και τραγουδιών της Κλεονίκης Ασλάνογλου στις 19 Σεπτεμβρίου 2010

- **Ακουστικό υλικό το οποίο προέρχεται από το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού του Δήμου Καλαμαριάς, Θεσσαλονίκη:**

  • Μαρτυρία του Αγαμέμνονα Σωτηρίου, γεννηθείς το 1919, με καταγωγή από το Μιχαλίτσι και τόπο εγκατάστασης τις Σέρρες. Συνέντευξη που δόθηκε στην Νούτσου Σταματία στις 20 Μαρτίου 2001

Ιστότοποι

- **www.wikipedia.org, Μικρά Ασία**
- **www.wikipedia.org, Προύσα**
- **www.wikipedia.org, Νέα Ζίχνη**

Εικόνες

- **Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από το προσωπικό αρχείο της οικογένειας Ασλάνογλου και Στεφανίδη**

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1.1 Μικρά Ασία……1
1.2 Προύσα……...7
1.3 Μιχαλίτσι……...12
1.4 Νέα Ζίχνη……...14

2. ΒΙΟΙΣΤΟΡΙΑ

2.1 Βιοϊστορία. Μια μικρή εισαγωγή…….15
2.2 Η βιοϊστορία δύο προσώπων και ο πόλος της μουσικής σαν έκφραση της ταυτότητας κατά την μεταφορά στον χώρο και στον χρόνο……17
2.3 Η βιογραφία της Αρχοντούλας Στεφανίδου, πρόσφυγα της Μικράς Ασίας……19
2.4 Η βιογραφία της Κλεονίκης Ασλάνογλου…….23
2.5 Τραγούδια της γιαγιάς Αρχοντής……..25
2.6 Τραγούδια του παππού Δημήτρη……..40
2.7 Τραγούδια της γιαγιάς Κλεονίκης……....43

3. Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΓΕΝΙΕΣ

3.1 Συγκρίσεις και παρατηρήσεις……72
3.2 Συμπεράσματα. Η μουσική διατήρηση και μεταβολή και ο κοινωνικός της ρόλος……76

Παράρτημα…….....77

Βιβλιογραφία……...88